

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

ГОДИШЕН ДОКЛАД 2014

Building bridges

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА
ГОДИШЕН ДОКЛАД 2014

Рисунка: Анри Кулев

© Център за изследване на демокрацията, 2015
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5

Център за изследване на демокрацията

Прокарване на мостове между науката и политиката

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Целите на Центъра са:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да съдейства за институционалното и организационното укрепване на нестопанския сектор в България;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

„Прокарването на мостове“ е утвърден метод за обединяване усилията за социална промяна и създаване на нови партньорства. Центърът за изследване на демокрацията започна своето съществуване като аналитичен център, но през последното десетилетие той се утвърди не само като генератор на идеи, а и като активен участник във формирането и осъществяването на редица обществени политики. Центърът е партньор за България на редица европейски институции, мрежи и инициативи като Агенцията на Европейския съюз за основните права и Годишната оценка на световната конкурентоспособност на Института за развитие на управлението в Швейцария.

Центърът за изследване на демокрацията е инициатор и движеща сила на социалната промяна в няколко области, традиционно смятани за запазена територия на държавните институции като разработване и мониторинг на антикорупционни политики и практики и реформи в сектора на националната сигурност, вкл. анализ и противодействие на конвенционалната и организираната престъпност. Усилията на Центъра са насочени и към формирането на нова култура на сътрудничество и доверие в обществена среда с наследена фрагментация и непрозрачност, което е също толкова важно, колкото и реализирането на конкретни социални цели и проекти.

Център за изследване на демокрацията
София 1113, ул. „Александър Жендов“ 5
тел.: (+359 2) 971 3000
факс.: (+359 2) 971 2233
csd@online.bg
www.csd.bg

Съдържание

УВОД.....	7
ЧАСТ ПЪРВА: ПРОГРАМИ.....	9
ПРАВНА ПРОГРАМА.....	11
I. ИЗМЕРВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОТО ДОВЕРИЕ В ПРАВОСЪДИЕТО.....	12
II. СЪДЕБНА РЕФОРМА.....	14
III. ПЕНИТЕНЦИАРНА РЕФОРМА.....	16
IV. ОСНОВНИ ПРАВА.....	19
ИКОНОМИЧЕСКА ПРОГРАМА.....	25
I. ЕНЕРГИЙНА СИГУРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ.....	26
II. РЕГИОНАЛНО И МЕЖДУНАРОДНО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА АНТИКОРУПЦИЯТА.....	33
III. МОНИТОРИНГ И ОЦЕНКА НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА БОРБА СЪС СКРИТАТА ИКОНОМИКА В БЪЛГАРИЯ И ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА.....	42
IV. КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИКОНОМИКАТА НА ЗНАНИЕТО.....	45
ПРОГРАМА СИГУРНОСТ.....	47
I. ПОВИШАВАНЕ ЕФЕКТИВНОСТТА НА БОРБАТА С КОРУПЦИЯТА.....	48
II. РАЗШИРЕНИЕ НА ОБХВАТА НА ОЦЕНКАТА НА ЗАПЛАХАТА ОТ ТЕЖКАТА И ОРГАНИЗИРАНА ПРЕСТЪПНОСТ.....	52
III. ПОДОБРЯВАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ГРАНИЧНА СИГУРНОСТ.....	55
IV. УПРАВЛЕНИЕ И РАЗПОРЕЖДАНЕ С ОТНЕТО ИМУЩЕСТВО, ПРИДОБИТО ОТ ПРЕСТЪПНА ДЕЙНОСТ В СТРАНИТЕ ОТ ЕС.....	55
СОЦИОЛОГИЧЕСКА ПРОГРАМА.....	60
I. ИНТЕГРАЦИЯ НА МИГРАНТИ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ НА УЯЗВИМИ ГРУПИ.....	61
II. ТРАФИК НА ХОРА.....	66
III. ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОЛИТИКИ И ПРОГРАМИ.....	72
IV. ПРЕВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА В ИНТЕРНЕТ.....	72
V. МЕЖДУНАРОДНО РАЗВИТИЕ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА БЕДНОСТТА.....	74

ЧАСТ ВТОРА: АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	77
ИНСТИТУЦИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	79
СТАЖАНТСКА ПРОГРАМА	80
ДАРЕНИЯ НА КНИГИ И ДРУГИ ПУБЛИКАЦИИ	83
КОНСУЛТАНТСКИТЕ ЗВЕНА НА ЦЕНТЪРА:	
ВИТОША РИСЪРЧ И ПРОЕКТ 1.	83
ПРОГРАМНА И АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА	85
 ЧАСТ ТРЕТА: ФИНАНСОВ ОТЧЕТ	87

Увод

През 2015 г. Центърът за изследване на демокрацията отбелязва 25-годишен юбилей. Това е добър повод да погледнем назад и да припомним промените, постиженията и предизвикателствата, които предстоят. Като част от трудната еволюция на България от падането на Берлинската стена до членството ѝ в НАТО и ЕС, ние бяхме и активен участник в съпътстващите социални промени и, в много случаи, техен инициатор. Проявявайки характер и последователност, Центърът посочваше големите предизвикателства пред българския преход и непрестанно насърчаваше нужните реформи за справянето с тях.

Ето някои от областите, в които усилията на Центъра доведоха до измерими и плодотворни резултати:

Изграждане на коалиции и мониторинг на антикорупцията

От 1998 г. насам Центърът за изследване на демокрацията е пионер в мобилизирането на антикорупционните усилия на гражданското общество в България. Центърът въведе иновативния формат на публично-частното партньорство между НПО, държавните институции и експерти, насочено към повишаване информираността на обществото и към мобилизиране подкрепа за реформите. Тази дейност включваше три основни направления:

- Провеждане на годишни обществено-политически форуми по проблемите на антикорупцията;
- Подготовка на годишни Доклади за оценка на корупцията;
- Въвеждане на Система за мониторинг на корупцията.

Понастоящем форматът на публично-частното партньорство изглежда стандартен, макар дори през втората половина на 90-те години подобно сътрудничество да беше считано за необичайно. Тогава усилията на гражданското общество бяха ограничени до повишаване информираността на обществеността за заплахите от корупцията и се считаха за спомагателни на тези на държавните институции. Координираната от Центъра инициатива *Коалиция 2000* фактически въведе за пръв път този формат в България, а в международен мащаб той бе възприет в инициативата (Югоизточно лидерство за правно развитие и интегритет (SELDI)).

Противодействие на организираната престъпност

Центърът за изследване на демокрацията бе пръв и в друга област, която традиционно се считаше за безспорен монопол на държавните институции – противодействието на организираната престъпност. Центърът публикува иновативни анализи на проблемите в тази сфера още от края на 90-те години. Въведени бяха и нови политически инструменти от типа на първата за България *Оценка на заплахите от организираната престъпност (ОЗОП)*. Този инструмент анализира всички големи криминални пазари и дава оценка на размера на годишния

им оборот. Процесът по изработване на ОЗОП разкри големия потенциал на сътрудничеството между правозащитните институции, в което участват НПО, българското Министерство на вътрешните работи, Британската агенция за противодействие на тежката организирана престъпност, както и институции от Австрия, Белгия, Германия и Холандия.

Центърът провежда и годишно Национално изследване на престъпността, изготвено на базата на виктимизационни проучвания, което се превърна във влиятелна алтернатива на полицейската криминална статистика. Презентацията на годишните резултати се ползва с вниманието на политици, медии и гражданското общество.

Нови демократични институции

От началото на демократичния преход в България, Центърът за изследване на демокрацията се включи активно в правната реформа на страната, подкрепяйки и участвайки в създаването на нова регулаторна рамка в редица ключови области. Центърът бе активен при създаването на редица същностни елементи на правната среда. Едно от най-важните постижения в тази област е инициативата за въвеждането на институцията Омбудсман като част от усилията на Центъра за гарантиране върховенството на закона и демократичните промени. Тази институция представлява допълващ механизъм за мониторинг и контрол върху публичната администрация и се ползва като извънсъдебен инструмент за защита и възстановяване на правата на човека, нарушавани от държавата. В резултат от продължителни и целенасочени усилия Центърът изработи проектозакона за тази институция (създадена през 2003 г.), както и Процедурните правила за работата на Омбудсмана. Понастоящем, тази институция се възприема като пример за равен, бърз и лесен достъп до справедливост и се ползва с най-висока степен на доверие от гражданите.

Това са само някои от основните постижения, които си припомним, поглеждайки назад в 25-годишната ни история. Други области, в които Центърът имаше значими резултати при формирането на националните политики, са развитието на частния сектор, енергийната сигурност и противодействието на скритата икономика. Гледаме напред с оптимизъм и се надяваме през следващите години да продължим с активната си позиция за постигане на позитивни социални промени.

София, януари 2015 г.

д-р Огнян Шентов
Председател на Управителния съвет

Част първа

Програми

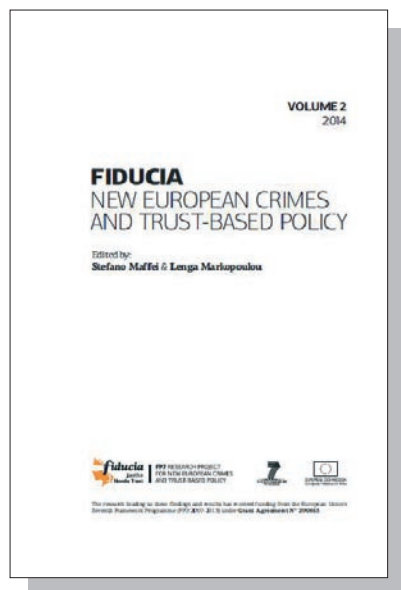
Правна програма

През 2014 г. дейността на Правната програма беше съсредоточена в четири основни области: обществено доверие в правосъдието, съдебна реформа, реформа на пенитенциарната система и основни права.

- **Обществено доверие в правосъдието.** Правната програма продължава да полага усилия за изучаване на общественото доверие в правосъдието в контекста на новите форми на престъпност и по-конкретно на компютърните престъпления. Основните заключения от изследователските усилия са представени в две подробни сравнителни проучвания – на съвременните национални и наднационални политики относно компютърните престъпления и на практиките по саморегулация и други незаконодателни мерки срещу компютърните престъпления. Беше проведено национално изследване за доверието и отношението към правосъдието като част от обединените усилия на партньори от седем държави членки.
- **Съдебна реформа.** Експерти на Центъра за изследване на демокрацията допринасят за оптимизирането на структурата на съдебната власт и за подобряване на работата ѝ чрез разработване на иновативна методика за използване на отворени публични данни (open public data) за прогностичен анализ на социално-икономическите фактори, оказващи влияние върху натовареността на районните съдилища. Правната програма продължи да оказва експертна помощ на Министерството на правосъдието за подготовката на проект за „Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система“, както и за продължаване на реформата на регистърната система.
- **Пенитенциарна реформа.** На основата на предишния си опит в тази област Правната програма публикува задълбочено изследване за алтернативите на лишаването от свобода, подготви наръчник за работа с уязвими групи затворници и създаде иновативен Индекс за мониторинг на условията в затворите.
- **Основни права.** Като партньор в мрежата ФРАНЕТ на Агенцията на Европейския съюз за основните права, Центърът за изследване на демокрацията събира данни и информация за целите на сравнителните изследвания на Агенцията. Центърът продължава работата си по защита на правата на жертвите на престъпления чрез по-лесен достъп до правна помощ и по засилване на взаимодействието между уязвимите групи и държавата.

I. Измерване на общественото доверие в правосъдието

Измерването на общественото доверие в правосъдието продължава да бъде във фокуса на дейността на Правната програма. Центърът е част от инициативата FIDUCIA (www.fiduciaproject.eu) – резултат от съвместните усилия на юристи, психолози, социолози, статистики, криминолози и анализатори от тринадесет европейски университета и изследователски института, насочени към това да хвърлят светлина върху редица характерни „нови европейски“ типове престъпно поведение, появили се през последното десетилетие в резултат от развитието на технологиите и нарасналата мобилност на населението в Европа. Подобно на своя предшественик, инициативата EURO-JUSTIS, FIDUCIA е изградена около идеята, че общественото доверие в правосъдието е от жизненоважно значение за социалната регулация поради това, че води до обществено приемане на легитимността на правосъдните институции и по този начин спомага за спазването на закона и за сътрудничеството с държавните органи.

Изследването е фокусирано върху четири нови вида престъпна дейност: трафик на хора, трафик на стоки, нелегална миграция и компютърни престъпления. Центърът за изследване на демокрацията има водеща роля в работата по темата за компютърните престъпления и има за цел да изследва причинно-следствената динамика на този вид престъпност, да оцени

„Най-често отделните държави събират данни за типичните форми на компютърни престъпления (например хакерски атаки, вирусни атаки и т.н., които биха могли да се извършат само с помощта на компютър или на друга информационна технология). За престъпления, които биха могли да се извършат с или без подобни технологии (напр. измама) не се събират отделни данни. Това значително затруднява оценката на разпространението на компютърните престъпления, тъй като не става ясно какъв процент от престъпленията, регистрирани като конвенционални, всъщност са извършени в киберпространството.

Положително развитие в някои страни е публикуването (периодично или в определени случаи) на **специални доклади за компютърните престъпления**. Тези доклади съдържат подробна статистика за компютърните престъпления, придружена с анализи и препоръки.“

Източник: "FIDUCIA: Новите престъпления в Европа и политиките, основани на доверие".

„добрите“ и „лошите“ реакции в областта на политиките в Европа и на ниво Европейски съюз, да идентифицира алтернативите, основани на доверие, които биха могли да се окажат по-ефективни, и да разработи начини за прилагане на тези подходи.

В публикувания през 2014 г. втори том от поредицата „FIDUCIA: Новите престъпления в Европа и политиките, основани на доверие“, е включена глава „Доклад и информационни карти за разпространение и противодействие на компютърните престъпления“, подготвена от Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията.

На основата на своите изследвания и с участието на партньори от други държави – членки на ЕС, Центърът за изследване на демокрацията разработи още две последващи изследвания.

- Докладът „Съвременни национални и наднационални политики относно компютърните престъпления“ се основава на изследване, проведено в две основни сфери:

(а) инициативи и инструменти на международно ниво, в частност тези на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, на Организацията на обединените нации, на Съвета на Европа, на Европейския съюз и на Г-8 и (б) политики на национално ниво. Освен състоянието на съществуващите национални и наднационални политики, изследването разглежда също нивото на взаимодействие на международните, европейските и националните политики и възможните тенденции за развитие в близък и средносрочен план на общи европейски политики в тази сфера.

- Докладът „Саморегулация и други незаконодателни практики срещу компютърните престъпления“ прави обзор на извънзаконодателните инициативи и практики за превенция и противодействие на компютърните престъпления на национално и международно ниво и разглежда международното и националното сътрудничество между бизнеса, правителствата и гражданското общество срещу нарастващите киберзаплахи. Описани са

„През последните няколко десетилетия компютърните престъпления са постоянно във фокуса на развиваните от ЕС инструменти и инициативи. Наред с приемането на законодателство, регулиращо голям брой компютърни престъпления, Европейската комисия и държавите членки отдавна признават като приоритет и разработването на специфични политики на ЕС срещу тези деяния. Политическите инициативи за развитие на обща политика срещу компютърните престъпления са насочени към засилване на противодействието на национално, европейско и международно ниво. Първият всеобхватен документ на Европейския съюз „Стратегия на Европейския съюз за киберсигурност: Отворено, безопасно и сигурно киберпространство“, се отнася до всички значими участници – публичните институции, частния сектор и отделните граждани. Дразтичното намаляване на компютърните престъпления е един от стратегическите приоритети, които са водещи за политиката за киберсигурност в ЕС и в международен план.“

Източник: „Съвременни национални и наднационални политики относно компютърните престъпления“.

„... представителите на частния сектор, занимаващи се с информационни и комуникационни технологии (ИКТ) дават своя принос за киберсигурността и се борят срещу компютърните престъпления чрез различни доброволни инициативи и дейности на международно и национално ниво. Прилаганите форми на саморегулация и съвместна регулация са необходимо допълнение на централизираната уредба на компютърните престъпления. Мерките, основани на убеждение, предлагат гъвкав подход и в комбинация с традиционните законодателни мерки, основаващи се на принуда, биха могли да смекчат отрицателните последици от заплахите и уязвимостите в киберпространството. Те могат също така да балансират нарастващата свръхрегулация, която може да се превърне в препятствие пред развитието на ИКТ и достъпа до тях.

Източник: „Саморегулация и други незаконодателни практики срещу компютърните престъпления“.

онези добри модели и практики, които биха могли да послужат за начална точка при формулирането на бъдещи политики, основани на доверие, и мерки, основани на убеждение, вместо преобладаващите досега политики, базирани на страх и мерки на принуда.

Двата доклада бяха представени на четиринадесетата Годишна конференция на Европейската асоциация по криминология, проведена на 10-13 септември 2014 г. в Прага, Република Чехия. В своето изказване „Политики и незаконодателни практики за противодействие на компютърните престъпления на международно, европейско и национално ниво“, директорът на Правната програма, д-р Мария Йорданова, представи изводите от изследването на политиките на ЕС и на държавите членки срещу компютърните престъпления и инициативите на частния сектор срещу киберзаплахите. Специално внимание бе отделено на необходимостта от разширяване на съществуващите партньорства и сътрудничество на всички нива както в ЕС, така и в отделните държави членки, включително и на успешно прилаганите модели на саморегулация,

съвместна регулация и други форми на публично-частно партньорство и съвместни инициативи на бизнеса, организациите с нестопанска цел и правителствата, както и с всички влиятелни международни структури.

Проведено беше национално социологическо проучване за доверието и отношението към правосъдието, като част от съвместните усилия на партньори от 7 държави членки (Великобритания, Италия, Германия, Финландия, Литва, Унгария, България). Въпросникът съдържаше отделна група въпроси за отношението на гражданите към и информираността на обществото за компютърните престъпления. На основата на получените данни от проучването и събраната от други източници информация през 2015 г. ще бъде подготвено сравнително изследване на обществените нагласи към компютърните престъпления.

II. Съдебна реформа

Реформата на съдебната система продължи да заема важно място в дейностите на Центъра за изследване на демокрацията. През 2014 г., усилията

От ляво на дясно: г-н Тодор Галев, експерт на Центъра за изследване на демокрацията, г-н Калин Калпакчиев, член на Висшия съдебен съвет, и г-н Петко Петков, заместник-министър на правосъдието

бяха насочени към оказване на подкрепа за формиране и прилагане на публични политики за реформа на структурата на съдилищата. В тясно сътрудничество с ВСС и МП, през 2014 г. експертът на Центъра за изследване на демокрацията Тодор Галев, подкрепян от екипа на Правната програма, разработи иновативна методика за използване на отворени публични данни (open public data) за прогностичен анализ на социално-икономическите фактори, оказващи влияние върху натовареността на районните съдилища. Основните заключения на пилотния анализ, методологията и някои първоначални резултати

бяха представени пред членовете на Висшия съдебен съвет и административните ръководители на редица районни и окръжни съдилища, пред представители на Министерството на правосъдието и пред организации на гражданското общество, работещи в сферата на съдебната реформа. Това е първият анализ в България, който отчита потенциалните социално-икономически фактори, влияещи на честотата и типа на делата, завеждани в българските съдилища. До момента натовареността на съдилищата се разглежда предимно от гледна точка на представената информация от самата съдебна система и на статистическите

„Разработеният модел и пилотният анализ, който го прилага, идентифицира фактори на микро-равнище (ниво населено място или ниво община), които влияят върху образуването на съдебни дела и чрез които може да се прогнозира развитието на сценарии в бъдещето.“

Източник: *„Социално-икономически фактори, оказващи влияние върху честотата и типа дела, завеждани в българските съдилища“.*

„За да бъде успешно приключен първият етап от Стратегията от 2005 г. е необходимо още създаването на централен електронен регистър на организациите с нестопанска цел, централен електронен регистър на частноправните субекти, учредени не по силата на регистрация, и централен електронен регистър на държавните учреждения.“

Източник: „Актуализирана стратегия за създаване на Централен регистър на юридическите лица и на Електронен регистърен център на Република България“ (проект)

данни за работата на други правопривлащащи органи, като например статистика на регистрираните от полицията престъпления. Очаква се крайният резултат от анализа на Центъра за изследване на демокрацията да допринесе за реформирането на структурата на съдебната власт и за подобряване на нейната работа.

Екипът на Правната програма оказва експертна помощ на Министерството на правосъдието и при подготовката на проект за „Актуализирана стратегия за продължаване на реформата в съдебната система“, която беше представена за публична дискусия от Министерството на правосъдието през октомври 2014 г.

Центърът за изследване на демокрацията продължава да се застъпва за цялостна реформа на системата на официалните регистри в България и по-конкретно за прехвърляне на регистъра на юридическите лица с нестопанска цел от окръжните съдилища към Агенцията по вписванията, както и за приемането на „Актуализирана стратегия за създаване на Централен регистър на юридическите лица и на Електронен регистърен център на Република България“. Актуализираната стратегия, разработена от Центъра за изследване на демокрацията през 2012 г., допълнително подобрена на базата на мненията, получени от заинтересованите страни и официално представена на

Министерството на правосъдието през януари 2013 г., предлага система от законови и технически стъпки за нейното изпълнение.

През 2014 г. в Министерството на правосъдието беше сформирана работна група за изготвяне на проект за законодателни промени, които да направят възможна електронната регистрация на юридическите лица с нестопанска цел. Центърът за изследване на демокрацията беше официално поканен да участва в тази работна група чрез директора на Правната програма д-р Мария Йорданова и старши анализатора на Програмата г-н Димитър Марков. Макар все още да не е постигнат напредък за установяване на модерна регистърна система в България, усилията в тази посока продължават.

III. Пенитенциарна реформа

Изпълнението на наказанията в България разкрива сериозни проблеми, които дълго време бяха пренебрегвани от държавата. Особено притеснителна е ситуацията в затворите, където проблеми като пренаселеност, лоши условия и липса на адекватни социални и медицински грижи често водят до нарушаване на правата на лишени от свобода и възпрепятстват ефективната социална реинтеграция на осъдените. Както се посочва в редица международни изследвания и

доклади, подобни проблеми се наблюдават и в много други страни в Европа.

В тази връзка, Центърът за изследване на демокрацията стартира международна инициатива, имаща за цел да предложи и насърчи намирането на ефективни и основани на научен анализ решения на съществуващите проблеми. Инициативата обединява усилията на университети и изследователски институти от България, Германия, Испания, Белгия и Литва и има за задача да идентифицира и популяризира алтернативи на лишаването от свобода и добри практики за работа с особено уязвимите групи затворници. Приоритет е и засилването на гражданския контрол над местата за лишаване от свобода, за което се предлага приложението на система от индикатори за оценка на условията в затворите.

Въз основа на събраните на по-ранен етап данни, през 2014 г. експертите концентрираха усилията си върху анализ на съществуващите алтернативи на лишаването от свобода. В хода на работата, координирана от екипа на Университета за приложни науки и изкуства в Дортмунд (Германия), беше предложена теоретична рамка на концепцията за алтернативите на лишаване от свобода и на базата на тази рамка бяха

разгледани различните форми на наказания без лишаване от свобода, прилагани от различни страни. Резултатите от анализа са представени в доклада „Наказание на свобода: възможни алтернативи на затвора в Европейския съюз“. Докладът разглежда няколко европейски държави, като описва прилаганите от тях алтернативи на лишаването от свобода и дава оценка на значението им в процеса на реинтеграция на осъдените. Публикацията откроява и обещаващи практики, които биха могли да се приложат в други държави, особено такива, при които има активно участие на гражданското общество.

„Макар съгласието на осъдените да е неотменно, трябва да се гарантира, че одобрението им не е просто израз на импулс или (често неоправдана) надежда да се избегне санкция с по-голяма степен на вмешателство. Като първа стъпка трябва да се създадат процедурни гаранции, а възможността за отмяна да се премахне. Тази възможност прибавя ефективно наказание затвор към частично изтърпяната санкция без лишаване от свобода, което на свой ред води в крайна сметка до още по-силен санкциониращ ефект.“

Източник: Доклад „Наказание на свобода: възможни алтернативи на затвора в Европейския съюз“.

Друг акцент в работата са уязвимите групи затворници. Затворниците, нуждаещи се от специални грижи, често остават пренебрегнати от администрацията на местата за лишаване от свобода поради липса на финансови ресурси и квалифициран персонал. В хода на работата бяха идентифицирани дванадесет уязвими групи лишени от свобода: затворници с психически проблеми, затворници с увреждания, представители на етнически малцинства, чуждестранни граждани, хомосексуални, бисексуални и транссексуални (ЛГБТ) затворници, възрастни затворници, затворници със сериозни или неизлечими заболявания, затворници със зависимост към наркотични вещества, жени, затворници с джигитовна присъда, затворници със склонност към самонараняване и самоубийство, и непълнолетни затворници. Събраната информация ще бъде публикувана в наръчник за работа с уязвими групи лишени от свобода.

Работата в областта на мониторинга на условията в затворите също отбелязва значителен напредък. След поредица дискусии и размяна на предложения, екипът от експерти одобри системата от индикатори, които да бъдат включени в Индекса за мониторинг на условията на затворите, както и методологията за тяхното изчисляване. Индексът се състои от пет основни компонента: битови условия, сигурност и безопасност, заетост, социални дейности и свободно време, и здравеопазване. По всеки от тези компоненти, както в Индекса като цяло, всеки затвор може да получи оценка между 0 (най-ниска) и 10 (най-висока).

През октомври 2014 г., Центърът за изследване на демокрацията започна пилотното прилагане на Индекса. Въз основа на отделните индикатори, включени в Индекса, беше подготвен

въпросник, който беше изпратен до всички затвори и поправителни домове. Повече от половината от местата за лишаване от свобода изпратиха обратно попълнени въпросници, което ще позволи на Центъра за изследване на демокрацията да използва получената информация за прилагане на Индекса и да публикува първия по рода си доклад за условията в затворите, базиран на конкретни индикатори.

В хода на работата експертите от участващите организации проведеха две срещи (в Барселона, Испания, на 13-14 март 2014 г., и в Дортмунд, Германия, на 28-29 август 2014 г.) за обсъждане на постигнатите резултати и планиране на предстоящите дейности. По време на срещите бяха дискутирани въпроси, свързани с дефиницията на „уязвими групи“, критериите за оценка на тяхната уязвимост и нужда от специални грижи, индикаторите за мониторинг на условията в затворите и тяхното приложение и др.

За повишаване на информираността относно резултатите от работата, редовно се подготвя и разпространява електронен бюлетин. През 2014 г. излязоха първите четири броя на бюлетина, всеки от които предлага кратка информация за отминалите и предстоящите събития, новини, свързани с пенитенциарните политики в ЕС, и преглед на новоизлязлата литература.

Работата на Центъра за изследване на демокрацията, свързана с местата за лишаване от свобода, включваше и анализ на настанените в затворите като отделна уязвима група. Направен беше преглед на процедурите, в които затворниците участват най-често, от гледна точка на подобряването на сътрудничеството между държавата и гражданските организации в подкрепа на уязвимите групи в обществото.

IV. Основни права

С оглед на дългосрочните си изследователски приоритети, свързани с основните права в контекста на наказателното правосъдие, Центърът за изследване на демокрацията в партньорство с университети и НПО от Полша, Италия и Латвия, продължи да работи за подобряване на защитата на правата на жертвите на престъпления чрез подобряване на достъпа до правна помощ. През 2014 г. дейностите по инициативата бяха насочени към обучението на практикуващи юристи и към повишаване на информираността на различни специализирани аудитории по въпроса.

През февруари 2014 г. със съдействието на Центъра за изследване на демокрацията един прокурор и един юрист от системата на правната помощ посетиха международно обучение в Познан, Полша, за стандартите за третиране

на жертви на престъпления и тенденциите при предоставянето на правна помощ. На 20 март 2014 г. Центърът проведе обучение за положението на пострадали от престъпления в наказателното производство и за достъпа им до правна помощ. Участие взеха съдии, прокурори, адвокати и представители на Министерството на правосъдието, а експертите, посетили Познан, имаха възможност да споделят наученото със своите колеги, докато екипът на Правната програма осигури медийно отразяване на темата за правата на пострадали.

Националният доклад за България относно правната помощ на жертвите, изготвен от екипа на Правната програма, беше представен на 30 май 2014 г. по време на сесия на Националния съвет за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления, на който бяха обсъдени възможни бъдещи усилия. На 6 юни 2014 г. екипът на

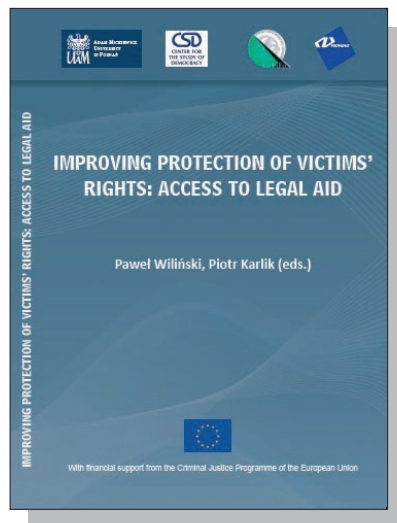
Обучение за положението на пострадали от престъпления в наказателното производство и за достъпа им до правна помощ (20 март 2014 г.)

Правната програма организира кръгла маса за формирането на дългосрочни политики за подобряване на положението на пострадалите от престъпления с участието на магистрати, адвокати и представители на гражданското общество. На 9 юни 2014 г. г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма, взе участие в академична конференция за достъпа до правна помощ за жертвите на престъпления в Познан, Полша. Заедно с представител на Министерството на правосъдието и адвокат по наказателно право, тя представи системата за правна помощ в България и проблемите, с които се сблъскват жертвите на престъпления при получаване на правни консултации, финансирани от държавата. В съпътстващата среща с партньорите по инициативата, Центърът представи плановете си за продължаване на дейностите по подкрепа на жертвите на престъпления в България.

Като част от разпространението на резултатите от инициативата до заинтересованите лица бяха разпратени четири бюлетина и две статии. Изработен бе компактдиск с преглед на системите за правна помощ на всички партньорски страни, както и брошура със съвети как жертвите на престъпления да получат правна помощ в България. Брошурата и компактдискът бяха разпространени сред заинтересованите институции и организации за ползване на групите, с които работят те.

Университетът „Адам Мицкевич“ в Познан, Полша публикува преглед на системите за правна помощ в партньорските страни като финален научен принос на инициативата. Експерти на Правната програма на Центъра бяха съставители на включения в книгата сравнителен доклад между националните норми и международните стандарти и автори на статия за предизви-

кателствата пред защитата на жертвите на престъпления в България с оглед на хармонизирането на рамката за защита на пострадалите в Европейския съюз.

Г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, взе участие в работна група към Министерството на правосъдието, за изготвяне на промени в *Закона за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления (ЗПФКПП)*, в съответствие с Директивата за правата на жертвите от 2012 г. Г-жа Илчева се застъпи за пълно и коректно транспониране на Директивата, както в ЗПФКПП, така и в *Наказателно-процесуалния кодекс*, и представи на членовете на групата указанията и стандартите за транспониране на законодателството на ЕС в тази насока.

През 2014 г. Правната програма в сътрудничество със Социологическата програма на Центъра, започна изпълнението на инициатива за засилване на ролята на гражданския сектор като гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата. Началото на

инициативата беше отбелязано със съобщение до медиите, бе създадена и специална секция на интернет страницата на Центъра за изследване на демокрацията, където се публикуват всички изготвени анализи и доклади.

В рамките на инициативата бе изготвен правен анализ на взаимоотношенията между институциите и НПО при подпомагането на четири уязвими групи – лица, търсещи убежище, лишени от свобода, жертви на трафик и жертви на домашно насилие. Документът направи преглед на редица административни и съдебни процедури, в които обикновено участват тези общности, на трудностите, с които се сблъскват, и на потенциала на гражданското общество да им окаже подкрепа. Бяха дадени препоръки за улесняването на участието на НПО при създаването на закони и политики в тази област.

Социологическият и демографският профил на избраните уязвими групи бе очертан в друга публикация. Анализът използва данни от различни правителствени и неправителствени източници и акцентира върху трудностите да се получи сравнима статистика от институции и подпомагачи НПО с цел да се насочат правилно усилията за подкрепа на тези общности.

Изготвен бе и указател на всички институции и неправителствени организации, ангажирани в подкрепата и подпомагането на избраните уязвими групи, който съдържа контактна информация, правна основа на работата на институциите и водещи инициативи на всеки от субектите в тази насока. Инициативата продължава с анализ на добри практики от цяла Европа от гледна точка на тяхната устойчивост и преносимост в националния контекст на България.

Всички резултати от изследванията бяха обсъдени със заинтересованите лица, за да се осигури цялостно и адекватно представяне на правната и практическата рамка на работата с уязвимите групи. Институциите и гражданските организации ще бъдат активно включени в бъдещите усилия на инициативата за изготвяне на концепция за по-ефективно участие на НПО в системата за подпомагане на уязвимите общности.

През октомври 2014 г., Агенцията за основните права на ЕС избра Центъра за изследване на демокрацията за български партньор в координираната от Агенцията мултидисциплинарна изследователска мрежа ФРАНЕТ (<http://fra.europa.eu/en/research/franet>). В това си качество Центърът за изследване на демокрацията има за задача да събира и предоставя на Агенцията информация по актуални въпроси, свързани с основните права, въз основа на която Агенцията подготвя своите сравнителни анализи. Задачите, извършени през 2014 г., включват събиране на информация за предстоящия годишен доклад на Агенцията и участие в срещата на ФРАНЕТ във Виена, Австрия, на 31 октомври 2014 г. Събирането на информация обхваща широк спектър от теми като равенство и недискриминация, расизъм, ксенофобия и други форми на нетолерантност, интеграция на ромите, убежище, граници, миграция и интеграция, информационно общество и защита на данните, права на детето, достъп до правосъдие, права на пострадалите на престъпления и др.

* * *

Правната програма продължи да допринася за работата на Центъра за изследване на демокрацията в сферата за борбата с корупцията. Експертите на Правната програма:

- изготвиха частта *Съдебна власт и антикорупция* и разделите за антикорупционното законодателство и антикорупционните институции в България в годишния доклад на Центъра за оценка на корупцията за 2014 г. „Антикорупционни политики срещу завладяването на държавата“;
- оказаха помощ в процеса на изготвяне на Доклада за оценка на корупцията на Македония, както и на част от македонската антикорупционната програма на Американската агенция за международно развитие – Македония чрез предоставяне на консултации на местни експерти и участие с лекции в съвместните обучения и семинари в Македония;
- предоставиха експертни мнения на 42-рото Народно събрание по подготовените изменения и допълнения в законодателството за конфликта на интереси.

Г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма, продължи да работи върху правните аспекти на Цялостния аналитичен доклад и периодични актуализации в рамките на Мрежата от местни кореспонденти за изследване в областта на корупцията (LRCC).

Директорът на Правната програма д-р Мария Йорданова представлява Центъра за изследване на демокрацията в работата на първата среща за 2014 г. на Националния координационен механизъм за човешките права към Министерския съвет, създаден през декември 2013 г. с председател министърът на външните работи.

През 2014 г. беше публикувано петото издание на Европейския статистически справочник за престъпност и наказателно правосъдие – инструмент за събиране на официална статистика

и данни от социологически проучвания в областта на престъпността и наказателното правосъдие. Във връзка със Справочника Правната програма като национален кореспондент за България събра необходимите данни от официалната статистика и от проучвания, които въведе онлайн в раздела за страната.

През април 2014 г. г-жа Миряна Илчева, научен сътрудник в Правната програма, взе участие в семинар, организиран от Академията по европейско право в Трир и посветен на достъпа до правосъдие за жертвите на престъпления в ЕС. Семинарът беше възможност за обмяна на опит при транспонирането на Директивата от 2012 г. за правата на жертвите на престъпления.

Чрез експертите на Правната програма, Центърът за изследване на демокрацията продължи участието си в инициативата Upsidedown Protect, която обединява усилията на изследователски организации от девет държави – членки на ЕС, с цел да се проучи достъпа до информация за критичната подземна инфраструктура и да се оценят рисковете от евентуалното използване на тази информация за терористични дейности. Центърът за изследване на демокрацията допринесе за изготвянето на националния доклад за България относно наличието и достъпа до пространствени данни за водоснабдителните мрежи, взе участие в работната среща за обмяна на опит, проведена в Стокхолм, Швеция на 12-13 юни 2014 г., и избра българските представители на заключителната конференция, проведена в Милано, Италия на 28 ноември 2014 г. Като организация, отговаряща за цялостната оценка на работата, екипът от експерти на Центъра за изследване на демокрацията изготви поредица доклади, всеки един от които съдържа

подробна оценка и съответни на нея препоръки.

Центърът за изследване на демокрацията продължи активно да участва в т.нар. „Неформален диалог за политиките срещу наркотиците в Югоизточна Европа“ – международна мрежа от експерти, работещи в сферата на предотвратяване и намаляване на употребата на наркотици. През 2014 г. мрежата проведе две срещи в Атина: едната за обсъждане на новите поли-

тики по отношение на психоактивни вещества и канабис (на 23-25 януари), а другата за дискутиране на преместването на фокуса от наказателна репресия към защита на човешките права и грижа за здравето (на 10-11 октомври). Г-н Димитър Марков, старши анализатор в Правната програма на Центъра за изследване на демокрацията, взе участие и в двете срещи и представи най-новите политики и законодателни промени в България.

Икономическа програма

През 2014 г. Икономическата програма фокусира своята дейност върху следните области:

- Енергийна сигурност и устойчиво развитие.** През 2014 г. Центърът продължи да информира българското общество по въпроси, свързани с енергийния сектор и в частност с енергийната сигурност, бедност и ефективност, както и ценообразуването на електроенергия за потребителите, чрез редица доклади, анализи и медийни съобщения. Докладът „Управление на енергийния сектор и енергийна (не)сигурност в България“ представи индекс за рисковете пред енергийната сигурност в България и изследва основните пропуски в управлението на сектора, както и рисковете от завладяване на държавата. Центърът започна работа по проектирането на възможно най-добрите адаптивни стратегии за българските региони в главните енергийни сценарии на ЕС за 2050 г.
- Антикорупция.** От ноември 2012 г. Центърът координира „Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа“ (SELDI) – най-голямата коалиция на гражданското общество за антикорупция и добро управление, в която участват партньори от девет страни (Албания, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Косово, Република Македония, Черна гора, Сърбия и Турция). През 2014 г. Центърът публикува Регионалния антикорупционен доклад на SELDI на тема „Антикорупция презареждане: Оценка на Югоизточна Европа“. Докладът обобщава данните от Системата за мониторинг на корупцията в страните от региона за периода 2002 – 2014 г. като включва резултатите от девет национални доклада за оценка на корупцията и предлага решения за справяне с регионалните корупционни предизвикателства. През 2014 г. Центърът публикува своя десети национален Доклад за оценка на корупцията за България, участва в изготвянето на първия Антикорупционен доклад на ЕС като предостави данни за българския профил и допринесе за създаването на македонска антикорупционна платформа, включваща организации на гражданското общество и предостави техническа помощ за разработването на първия доклад за оценка на корупцията в Македония.
- Скрита икономика.** През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията, в сътрудничество с Университета в Шефилд (Великобритания) и Института по публични финанси (Хърватия) анализира и представи различните измерения на неформалността в Европа. Центърът за изследване на демокрацията обедини усилия с Центъра за изследване и формиране на политики (Македония) при въвеждането на инструменти за наблюдение и осведоменост по въпросите, свързани със скритата икономика в Македония.

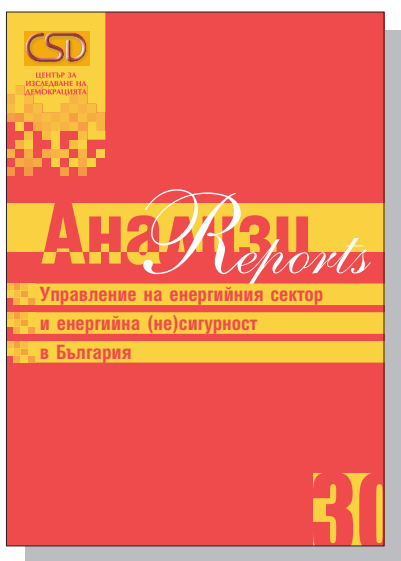
- **Конкурентноспособност и икономика на знанието.** Икономическата програма допринесе за подготовката на Годишника на световната конкурентноспособност на IMD за 2014 г., който включва годишна оценка на българската икономика. Експертите от Центъра също така фокусираха своята дейност върху изготвянето на доклада „Иновации.бг“ за 2014 г., който представя надеждна оценка на иновационния потенциал на българската икономика, както и на състоянието и капацитета за развитие на българската иновационна система.

I. Енергийна сигурност и устойчиво развитие

Докладът „Управление на енергийния сектор и енергийна (не)сигурност в България“ разглежда основните проблеми на управлението на българската енергетика от гледна точка на енергийната сигурност на страната. Анализът отбелязва наличието на всички признаци на завземане на държавната енергийна политика от частни политически и корпоративни интереси, което засилва рисковете пред енергийната сигурност на страната, поражда лоши управленски и регулаторни практики в сектора, и в крайна сметка води до увеличаване на цената на енергията за крайния потребител и

за данъкоплатеца. Средата за инвестиции се влошава, а държавата се въвлича в инфраструктурни проекти, които не съответстват на стратегическите й приоритети. Застрашава се финансовата стабилност на държавните енергийни предприятия. Докладът препоръчва приемане и реално изпълнение на нова национална енергийна стратегия, тясно обвързана с приоритетите за създаване на Европейски енергиен съюз и основана на обективен анализ на рисковете пред енергийната сигурност на България.

Икономическата програма на Центъра продължи да ангажира медиите с въпроса за енергийната сигурност чрез медийната бележка „Енергийна (не)сигурност: решението на българския парламент за Южен поток засилва рисковете пред националната енергийна политика“. Тя беше публикувана вследствие на решението на парламента от 4 април 2014 г. за приемане на първо четене поправките в Закона за енергетиката, с което се подчерта липсата на логика в националната енергийна политика и се затвърди усещането, че не общественят интерес е движещата сила зад предложените промени. Решението изважда на показ най-сериозните проблеми на българската енергийна политика, свързани с лошо управление и корупция. В политическия анализ „Ключови предизвикателства пред политиките за енергийна ефективност във вътрешния сектор“ се посочва, че

българската икономика е най-енергоемката в Европа. Освен това, България е силно зависима от други страни за своята енергия и следователно икономиката и отделните домакинства, от своя страна, са уязвими по отношение на промените в цените. Според авторите, една четвърт от потреблението на енергия в България се използва в жилищния сектор и ако крайните потребители активно намалят своето потребление на енергия, това ще бъде най-бързият и най-рентабилният метод за допълнителни икономии в енергетиката. От сериозна полза ще бъдат и нанамаляването на зависимостта от вноса на енергия, както и по-ниските сметки за енергия за потребителите и бизнеса. Според втория политически анализ на Центъра на тема „Икономическото управление и ефективността на държавния енергиен сектор“, енергийният сектор на България се характеризира със сериозни финансови слабости, свързани с високи нива

на задлъжнялост, ниска рентабилност и лошо управление. Финансовата перспектива на държавните предприятия се е превърнала в нарастващ проблем в периода 2011 – 2013 г. Преглед на финансовото състояние на най-големите енергийни компании разкрива належаща нужда от ликвидност и реформа на методиката за ценообразуване, за да се премахнат дестабилизиращи субсидии, да се подобрят събирането на дългове и енергийния микс, както и да се инвестира в минимизиране на загубите при преноса на енергия.

Въпросите относно управлението на енергийния сектор бяха обсъдени по време на редица събития. На 10 юни 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията организира съвместно с Търговската камара на САЩ във Вашингтон кръгла маса на тема „Енергийна сигурност в региона на Черно море в навечерието на украинската криза“. Бившият по това време

Участниците в кръглата маса: Енергийна сигурност в региона на Черно море в навечерието на украинската криза, Вашингтон

министър-председател на България г-н Бойко Борисов бе основен говорител на кръглата маса. Сред останалите участници бяха американски компании, представители на посолства на държави от Черноморския регион и Централна и Източна Европа, базирани във Вашингтон институти за политика и представители на академичната общност. Г-н Бойко Борисов подчерта различните възможности за ефективно справяне с предизвикателствата на високата енергийна бедност и зависимостта от вноса на енергия в България. Той изрази пълната си подкрепа за създаването на Европейския енергиен съюз, като отбеляза, че след украинската криза лидерите на ЕС са осъзнали значението на единна позиция по основните въпроси в енергийния сектор, като например единна цена на газа. Г-н Борисов заяви, че възможностите за инвестиции в България не се ограничават само до

енергийния сектор и неизползваните резерви на природен газ, но също така включват туризма, инфраструктурата, селското стопанство и други. Г-н Филип Финиело, старши мениджър по европейските въпроси към Търговската камара на САЩ, отбеляза неизследвания потенциал на трансатлантическото търговско партньорство. Той посочи, че Камарата е твърд поддръжник на амбициозния и всеобхватен Договор за Трансатлантическо търговско и инвестиционно партньорство (ТТИП), а също и че е особено необходимо сътрудничество в областта на енергетиката. Експерти от Центъра за изследване на демокрацията подчертаха важността на *Международния индекс на рисковете за енергийна сигурност (IIESR)*, разработен от Института за енергетика на 21 век за количественото представяне на основните уязвими места на енергийния сектор в България и страните от черноморския

Обществено-политически форум „Енергийна (не)сигурност в България: национални политики и европейски перспективи“, София

регион. Експертите също така отбелязаха, че уязвимите места на енергийната сигурност са особено изострени в някои страни от Централна и Източна Европа, включително България, където растежът и икономическото развитие са възпрепятствани от високите нива на енергийна бедност.

Най-сериозният риск пред енергийната сигурност на България е залавянето на държавата от местните частни интереси, както и от чуждите държавни интереси. Тези въпроси бяха дискутирани по време на обществено-политическия форум „Енергийна (не)сигурност в България: национални политики и европейски перспективи“, който се проведе на 25 юли 2014 г. в София. Експерти от Икономическата програма представиха доклада на Центъра „Управление на енергийния сектор и енергийна (не) сигурност в България“, като обобщиха резултатите

за България от международния *Индекс за рисковете на енергийната сигурност*, разработен със съдействието на Института за енергетика на 21-ви век към Американската търговска камара. Според последния индекс, България има най-високия риск за енергийната сигурност от всички наблюдавани 75 държави. Сходни равнища на риск имат Украйна, Сърбия и Узбекистан. От съседните на България страни прави впечатление сравнително добрият резултат на Румъния. Резултатите за България показват, че независимо от наблюдаваната след 1980 г. тенденция към намаляване на рисковете пред енергийната сигурност на страната, основните слабости на енергийната система се запазват. Ниската енергийна ефективност, разходите за внос на изкопаеми горива, както и високата зависимост от внос на природен газ и петрол са сред основните пречки пред подобряването на енергийната

Международна конференция: Рискове пред енергийната сигурност и залавяването на държавата, София

Г-н Михаел Рюле, Ръководител на секцията енергийна сигурност в отдела Нови предизвикателства пред сигурността в НАТО, по време на международната конференция „Рискове пред енергийната сигурност и завладяването на държавата в Европа“, София

сигурност на България. Експертите назоваха конкретни примери за липса на прозрачност при управлението на българската енергетика – проекти като Южен Поток, АЕЦ „Белене“ и изграждането на седми реактор в АЕЦ „Козлодуй“.

На 27 октомври 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията и Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI) организираха международна конференция на тема „Рискове пред енергийната сигурност и завладяването на държавата“, заедно с подкрепата на Отдел „Публична дипломатия“ на НАТО и Главна дирекция „Разширяване“ на Европейската комисия. По време на конференцията бяха обсъдени рисковете пред енергийната сигурност в Югоизточна Европа и Черноморския

регион, а също и основните проблеми на общата европейска енергийна сигурност по време на нестихващите конфликти в Източна Украйна. Сериозно внимание беше отделено на завладяването на държавата, което е специфичен рисков фактор пред енергийната сигурност на държавите от Югоизточна Европа. Експертите от Центъра подчертаха важността на нововъзникващите заплахи пред сигурността и обосноваха енергийната сигурност като един от най-сериозните рискове пред държавите от Централна и Източна Европа, както и тези от Черноморския регион. Според тях, Русия е използвала комбинация между корупция и геополитически натиск, за да окаже влияние върху правителствата на държавите от тези региони, някои от които са и членове на НАТО. Целта е била да ги накара

Д-р Тереза Сабонис-Хелф, преподавател в Националния военен колеж на САЩ във Вашингтон, по време на кръглата маса на тема „Европа и енергийната сигурност: Наближаващата зима и отвъд нея“, София

да приемат политики, които не съвпадат с техните национални енергийни стратегии и стратегии за сигурност, а по-скоро служат на чуждестранни частни и държавни интереси.

Участниците в конференцията подчертаха и важността на европейската инициатива за създаване на енергиен съюз, който да бъде средство за гарантиране на непрекъснат внос на енергийни ресурси на приемливи цени. Д-р Велизар Шаламанов, министър на отбраната на Република България, подчерта важността на енергийната сигурност и ролята, която тя има за запазване на суверенитета на държавите. Той обясни, че зависимостта от други държави, без значение дали е енергийна или отбранителна, сериозно подко-

пава възможностите на страните да се справят с евентуално прекъсване на доставките. Г-н Михаел Рюле, ръководител на секцията „Енергийна сигурност“ в отдела „Нови предизвикателства“ в НАТО, коментира, че кризата в Украйна е доказала важността на Черноморския регион за осигуряването на енергийна сигурност в Европа. Той наблегна на факта, че държавите-членки на НАТО са обещали да увеличат ролята и компетенцията на Съюза в областта на енергийната сигурност, но припомни, че гарантирането на сигурност на ключови енергийни инфраструктури като тръбопроводи, нефтени и газови полета и рафинерии е все още прерогатив на държавите-членки. Д-р Франк Умбах, директор на Европейския център за енергийна

и ресурсна сигурност, представи своя доклад, озаглавен „Добро управление и примерът на проекта Южен поток“. Чрез своята презентация той подчерта нова интересна тенденция за намаляване на важността на руския газ за европейското потребление до 2050 г. Д-р Тереза Сабонис-Хелф, преподавател в Националния военен колеж на САЩ, закри конференцията, като отбеляза, че енергийните компании имат отговорността да задоволяват някои от основните нужди на човечеството, а националните и европейските органи трябва не само да обмислят създаването и прилагането на правила, но и да създават действащи механизми срещу повтарящи се нарушения на закона. В допълнение, д-р Сабонис-Хелф изрази убеждението си, че политиките трябва да включват проучването на местните енергийни ресурси и подобряването на енергийната ефективност в своя инструментариум, с цел повишаване

на енергийната сигурност. Така те няма да трябва да разчитат единствено на популистки инициативи, които предлагат само краткосрочни решения на най-належащите проблеми на сектора.

Международната конференция за енергийна сигурност беше последвана от кръгла маса на тема „Европа и енергийната сигурност: Наближаващата зима и отвъд нея“, организирана от Центъра на 28 октомври 2014 г. Д-р Тереза Сабонис-Хелф, професор в Националния военен колеж на САЩ, беше основен лектор на кръглата маса. Тя направи задълбочен анализ на темата, последван от дискусия. Представителите на Центъра за изследване на демокрацията сравниха европейския и американския подход към въпросите на енергийната сигурност и отбелязаха, че докато САЩ са успели да насърчат енергийна незави-

Д-р Михаил Крутихин, старши партньор в консултантската компания RusEnergy, по време на дискусията Настоящата и бъдещата петролна и газова политика на Русия, София

симост чрез използване на нетрадиционни енергийни ресурси, Европа върви много бавно към развиване на вътрешния си ресурсен потенциал.

Центърът за изследване на демокрацията покани д-р Михаил Крутихин, старши партньор в консултанската компания RusEnergy, който направи задълбочен анализ на най-новите тенденции в управлението на руския въглеводороден сектор. По време на дискусиата на тема „Настоящата и бъдещата петролна и газова политика на Русия“, която се проведе на 30 октомври 2014 г., д-р Крутихин подчерта, че нефтеният и газовият сектор са жизненоважни за оцеляването на руската икономика. Според него за последните 14 години правителството е пренебрегнало развитието на други икономически области, което е намалило гъвкавостта на руската икономика спрямо колебанията в цените на енергията и нестабилността на пазара. Той посочи практиките на завладяване на държавата в областта на руския въглеводороден сектор и отбеляза, че нарастващото влияние на няколко души при вземането на решения в област енергетика е довело до значителна неефективност, която е засегнала бъдещото икономическо развитие на страната.

През 2014 г. Центърът продължи своята работа в рамките на инициативата „Проспективен анализ на големите социетални предизвикателства и иновативни политики“ (FLAGSHIP) в Европа, чрез която се цели да се повиши осведомеността и застъпничеството. FLAGSHIP е амбициозно европейско проучване, за което Центърът допринася със своя опит в прилагането на иновативни методи за изследване (форсайт анализ, големи масиви данни, изготвяне на индекси и т.н.) в областта на енергийната политика, антикорупцията и сивата икономика.

През периода 2013 – 2016 г. FLAGSHIP цели да анализира алтернативните сценарии на дългосрочните демографски, правни, икономически, социални и политически развития в Европа. Резултатът от тази проспективна дейност ще бъде набор от препоръки за европейските институции, както и за всички заинтересовани страни, които се стремят да използват потенциала на прехода и на промените за бъдещето на Европейския съюз.

II. Регионално и международно сътрудничество в областта на антикорупцията

Общият ефект на антикорупционните политики бяха основен фокус на изследванията и анализите на Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията през 2014 г.

Като се има предвид огромното значение на проблема с корупцията в Югоизточна Европа, Центърът за изследване на демокрацията продължи насърчаването на усилията на гражданите

данското общество за постигане на национален диалог при определянето на ефективни мерки за противодействие. Инициативата за развитие и почтеност в Югоизточна Европа (SELDI), координирана от Центъра, организира регионална конференция за добро управление и предизвикателствата пред антикорупционната политика в Тирана на 13-14 ноември 2014 г. Събитието беше осъществено в сътрудничество с Регионалната антикорупционна инициатива (RAI), член на инициативата SELDI. Страните от региона на Югоизточна Европа (ЮИЕ) обсъдиха основните изводи от анализите на корупцията и на прилаганите национални антикорупционни политики. Центърът за изследване на демокрацията представи Регионалния антикорупционен

доклад на SELDI, който обобщава заключенията от национални анализи и данни от социологически проучвания, проведени в девет страни. Докладът предоставя оценка на развитието на регионалната антикорупционна политика в Югоизточна Европа. Албанският център за икономически изследвания (ACER) отбеляза усилията и отдадеността на мрежата SELDI през последните две години и подчерта приноса на албанското правителство, което одобри инициативата. Експертите от Центъра за изследване на демокрацията предоставиха кратък исторически преглед на развитието на региона през последното десетилетие, подчертавайки специално еволюцията на гражданското общество и неговото влияние в областта на антикорупцията.

Въпреки някои важни постижения, свързани най-вече със стабилизирането на демократичните институции, приемането на нормативна уредба в основните направления за противодействие на корупцията, намаляването на т.нар. малка корупция (дребни подкупи) и повишаването на обществената нетърпимост към корупцията, реформите в областта на антикорупцията и доброто управление в Югоизточна Европа не са устойчиви. Антикорупционните политики и институции в региона имат нужда от въвеждането на периодичен инструмент за измерване на корупцията и напредъка в доброто управление, базиран на виктимизационни изследвания, по подобие на специализираните изследвания на Евробарометър, на мониторинга на Службата на ООН по наркотици и престъпност и на Системата за мониторинг на корупцията, използвана в настоящия доклад.

Критични сектори с висока корупция и рискове за завладяване на държавата, като енергийния, трябва да бъдат разглеждани с приоритет. Приоритетните мерки трябва да включват също:

- увеличаване на конкуренцията при обществените поръчки;
- подобряване на корпоративното управление на държавните предприятия;
- прозрачно управление на мащабни инвестиционни проекти;
- засилване на отчетността и независимостта на енергийните регулаторни органи.

Източник: Доклад Антикорупция презареждане: Оценка на Югоизточна Европа, Център за изследване на демокрацията/SELDI 2014, стр. 19, 167.

Изготвянето и публикуването на Регионалния антикорупционен доклад се основава на двугодишните усилия на членовете на SELDI. Предварителните заключения от девет социологически проучвания и националните Доклади за оценка на корупцията бяха дискутирани на 20 юни 2014 г. по време на семинар на тема *Подобряване на управлението в страните от Югоизточна Европа: погледът на гражданското общество и нови публично-частни решения* в Истанбул, Турция. Дискусията се фокусира върху най-неотложните предизвикателства на управлението в региона и върху намирането на иновативни решения на публично-частното партньорство. Присъстващите се запознаха с резултатите на оригиналната регионална Система за мониторинг на корупцията, която предлага преглед на напредъка в борбата с корупцията в Югоизточна Европа в периода 2001 – 2014 г. Главният инспектор към офиса по надзор на министър-председателя на Турция подчерта шест

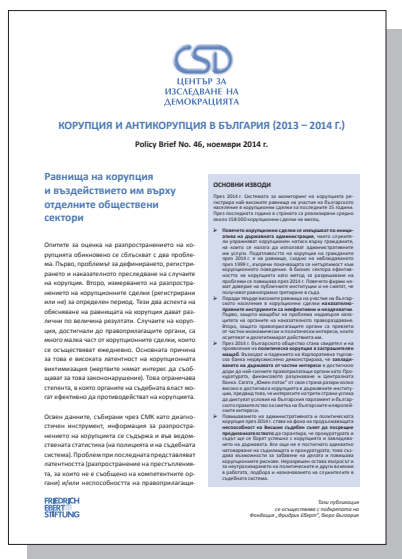
ключови предизвикателства свързани с корупцията:

- Всяко отклонение от правилата на демокрацията увеличава корупцията.
- Страните, които имат проблеми с управлението, също така имат и проблеми с корупцията.
- Равноправието трябва винаги да бъде комбинирано с правосъдие.
- В Турция и останалите държави всички разпоредби, свързани с имунитетите следва да бъдат премахнати, когато става въпрос за престъпления, свързани с корупция.
- Противодействието на корупцията изисква не само политическа воля (т.е. спонтанна реакция), но и политическа решимост (т.е. продължителен ангажимент).
- Държавата трябва да има добър институционален план за противодействие на корупционните престъпления. Все още не е ясно дали е

Семинар: Подобряване на управлението в страните от Югоизточна Европа: погледът на гражданското общество и нови публично-частни решения, Истанбул, Турция

нужно да има една или повече институции за справяне с проблема. Страните трябва да инвестират не само в институциите, но и в хората, за да ги образуват и изградят социални ценности.

тори на корупцията, докато Албания и България показват най-високите стойности на индекса на корупционен натиск и най-високия дял на хора от населението, които посочват, че им е бил поискан подкуп.

Представителите на Центъра за изследване на демокрацията представиха *Системата за мониторинг на корупцията*, използвана от инициативата SELDI и подчертаха, че корупцията е широко разпространено явление, което обхваща множество сложни видове поведение на различни нива – административни, политически и др. Те изтъкнаха, че *Системата за мониторинг на корупцията*, която се основава на социологически проучвания, е един от малкото инструменти за обективно измерване на корупцията. Системата предоставя и данни, коренно различни от административните и съдебни статистики. Тя има за цел да направи оценка на предпоставките, действителния опит и възприятията на корупцията, както и на ефективността на правителството в борбата с корупцията. Според резултатите, Хърватия и Турция отчитат най-ниски индикатори

Българският Доклад за оценка на корупцията, издаден през 2014 г., отразява няколко ключови момента:

- През последните години българите са допуснали да бъдат въвлечени средно в по около 158 000 корупционни сделки месечно.
- Повечето корупционни сделки са били иницирани от администрацията чрез оказване на корупционен натиск върху тези, които търсят публични услуги.
- Високите нива на участие в корупция на българското население правят инициативите за прилагане на наказателното право неефективни и неадекватни.
- Едновременно повишаване на административната и политическата корупция през 2014 г. се наблюдава на фона на продължаващия неуспех на Висшия съдебен съвет да се

От ляво на дясно: г-н Филип Гунев, заместник-министър на вътрешните работи; г-н Андрей Янкулов, заместник-министър на правосъдието; г-жа Румяна Бъчварова, заместник-председател на Министерски съвет; д-р Огнян Шентов, председател на Центъра за изследване на демокрацията и г-н Константин Пенчев, Омбудсман на Република България

Единадесети обществено-политически форум за противодействие на корупцията: Антикорупционни политики срещу завладяването на държавата, София

изправи пред предизвикателството и да гарантира, че прокуратурата и съдиите адекватно ще се справят с корупцията и завладяването на държавата. Структурата на съдебната власт все още не предоставя гаранции за бързо, точно и прозрачно прилагане на закона.

На 11 декември 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията организира Единадесетия обществено-политически форум за противодействие на корупцията: Антикоруptionни политики срещу завладяването на държавата. Д-р Огнян Шентов, председател на УС на Центъра, обясни, че се наблюдава връх в политическата корупция, дори извън злободневните скандали със съдебната система. Като пример за завладяването на държавата от чужди или местни частни интереси той посочи управлението на големите инфраструктурни проекти като „Белене“ и „Южен поток“. Г-жа Румя-

на Бъчварова, заместник министър-председател на България, коментира Доклада за оценка на корупцията и го окачестви като смел, добре аргументиран и с недвусмислени заключения. Според г-жа Бъчварова България се нуждае от нов план за действие при борбата с корупцията. Тя посочи конкретни мерки и предостави на аудиторията ясна перспектива за това какво е нужно да се направи в страната за справяне с проблема.

Важността на Доклада за оценка на корупцията и спешната нужда от реформи бяха посочени от **г-н Константин Пенчев**, Омбудсман на Република България, **г-н Андрей Янкулов**, заместник-министър на правосъдието и **г-н Делян Добрев**, председател на Комисията по енергетика към Народното събрание. **Г-н Филип Гунев**, заместник-министър на вътрешните работи подчерта, че са нужни сериозни дъл-

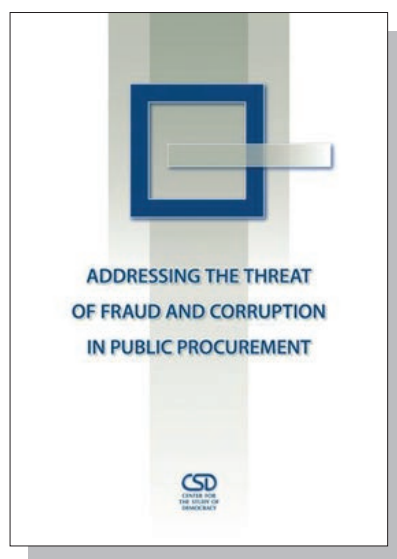
Среща на Управителния комитет на инициативата SELDI, посветена на ролята на организациите на гражданското общество при осъществяване на регионални антикорупционни политики, София

госрочни инвестиции в хора и време, за да се противодейства на наблюдавания критичен корупционен риск. **Г-н Илиян Василев**, почетен председател на Българския икономически форум потвърди тезата, че в България има завладяване на държавата и даде за пример непрозрачното и неконтролирано формиране на цената на бензина, природния газ и дизела. **Доц. Кристиан Таков**, преподавател по право в Софийския университет и председател на Арбитражния съд при БТПП, **г-жа Павлина Панова**, заместник-председател на Върховния касационен съд и председател на Наказателната колегия на съда, и **г-жа Нели Куцкова**, съдия в Софийския апелативен съд, дискутираха антикорупционните мерки, насочени към съдебната система.

На 28 октомври 2014 г. в София Центърът за изследване на демокрацията беше домакин на срещата на Управителния комитет на инициативата SELDI, посветена на ролята на организациите на гражданското общество при изпълнението на регионалните програми за борба с корупцията. Дискусията се фокусира върху управлението и развитието на организациите на гражданското общество. Представителите на Съвета за регионално сътрудничество обсъдиха изпълнението на *Стратегията за Югоизточна Европа 2020* и Регионалната програма за борба с корупцията чрез публично-частни партньорства. Съветът за регионално сътрудничество описа работата на организацията и представи *Стратегията за Югоизточна Европа 2020: Работни места и просперитет в европейската перспектива*. Инициативата е изградена да отговаря на характеристиките на региона на ЮИЕ, като се концентрира върху икономическия растеж и отразява *Стратегията Европа 2020*. *Стратегията на Югоизточна Европа*

2020 се основава на пет стълба, сред които „Управление на растежа“, насочен към ефективни публични услуги за борба с корупцията, както и противодействие на скритата икономика за улесняване на средата за растеж.

През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията публикува доклада „Адресиране заплахата от измами и корупция при обществените поръчки: Преглед на най-добрите подходи“, който е базиран на идеи, представени по време на международния семинар „Европейските финансови интереси под заплахата: нови подходи за оценяване на риска от злоупотреби с обществени поръчки и финансови средства от европейските фондове“, проведен в периода 31 октомври – 1 ноември 2013 г. в София с подкрепата на Европейската служба за борба с измамите (OLAF). Описаните най-добри практики разглеждат от различни гледни точки заплахата от измами и корупция и имат за цел да предоставят на експертите от Румъния и Гърция набор от най-съвременни подходи за справяне с тази заплахата в сложните многопластови системи за обществени поръчки.

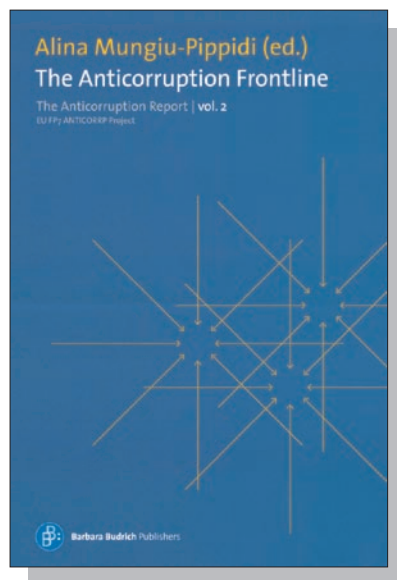

Все по-големи очаквания се възлагат на обществените поръчки. Стратегия 2020 за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж на Европейския съюз призовава към постигането на цели, вариращи от създаване на условия за бизнеса да прави иновации до преминаване към икономика с ниски нива на въглеродни емисии, като в същото време се гарантира най-ефективното използване на обществени средства. Във времена на висок публичен дефицит, ефектът на потенциалните спестявания – очакван да дойде от по-добрите правила при обществените поръчки – върху баланса на публичния сектор се очаква с нетърпение. Нарастващите надежди, че правителствените поръчки ще продължат да допринасят за икономическия просперитет, както и за множество други цели, обаче изискват тяхното регулиране да бъде постоянно модернизирано и приведено в съответствие с икономическите реалности. Редица пречки трябва да бъдат преодоляни, за да може обществените поръчки да постигнат желаните социални цели. Най-важните сред тях са заплахата от измами и корупция.

Източник: Център за изследване на демокрацията, 2014 г.: *Адресиране заплахата от измами и корупция при обществените поръчки: Преглед на най-добрите подходи*, стр. 9.

Центърът за изследване на демокрацията е част от многомащабния европейски проект „Преразглеждане на антикорупционните политики: световни тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията“ (ANTICORRP), който използва експертизата на двадесет изследователски групи в шестнадесет европейски страни. През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията допринесе за изготвянето на втория доклад по ANTICORRP: „Антикорупционна фронтова линия“ и главата относно антикорупцията в България. Авторите от Центъра за изследване на демокрацията отбелязват, че корупцията е ключов елемент при разбирането на българския режим на управление, т.е. начинът, по който политическата и административната власт са придобити, използвани, структурирани, делегирани и възпроизведени. Докладът подчертава, че българското управление се е подобрило от 1998 г. насам, поспециално по отношение на административната (дребна) корупция, но все още не се е превърнало в управление на отворения достъп. През февруари

2014 г. Центърът за изследване на демокрацията представи анализ на българското управление и политики в областта на корупцията. Според анализа е необходимо внимателно преосмисляне на ефективността на системата и оценка на напредъка в борбата срещу корупцията и организираната прес-

Участници в регионалната конференция за добро управление и предизвикателства пред антикорупционната политика, Тирана

тъпност, както и оценка на това дали България може да бъде считана за успешна в антикорупционните си мерки. Проучването показва, че България е постигнала известен напредък в своя

преход от патримониализъм до отворен достъп, но основните характеристики на режима й на управление остават тези на конкурентноспособен патримониализъм. В правно отноше-

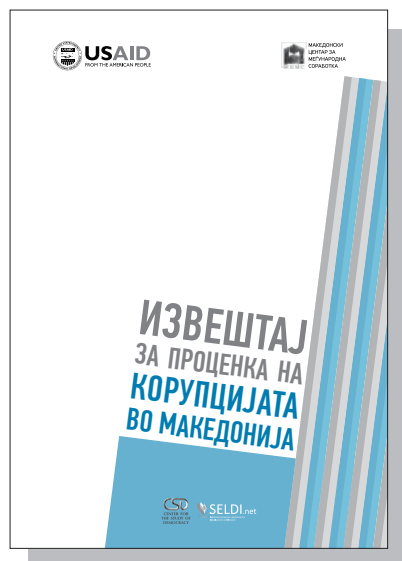

Антикорупционен форум, Скопие

ние България демонстрира характеристики на държава с отворен достъп, но се наблюдават и проблеми в практическото прилагане на правилата.

Като част от мрежата местни кореспонденти към Генерална дирекция „Вътрешни работи“ на Европейската комисия, Центърът за изследване на демокрацията подготви българската част от първия доклад на ЕС за борбата с корупцията. В доклада, публикуван през февруари 2014 г., Европейската комисия заявява, че България трябва да защитава антикорупционните институции от политическото влияние, а назначенията на ръководни постове в тези институции да са базират на прозрачни процедури, отчитащи реални достойнства на кандидатите. Комисията отбелязва също, че случайното разпределение на делата в съдилищата трябва да бъде гарантирано от национална система, докато санкциите срещу корупцията в обществените поръчки трябва да бъдат прилагани на национално и местно ниво.

Центърът за изследване на демокрацията допринесе за създаването на Македонската антикорупционна платформа, включваща представители на организациите на гражданското общество, и осигури техническа помощ на Македонския център за международно сътрудничество при публикуването на първия „Доклад за оценка на корупцията в Македония“. Експерти от Икономическата програма участваха в Антикорупционен форум в Скопие, където докладът беше представен на 14 октомври 2014 г. Екипът на Центъра за изследване на демокрацията участва в обучението „Мониторинг и анализ на връзката между организираната престъпност и корупцията“, което се проведе от 14 до 16 октомври 2014 г. в Маврово, Македония. Обучението беше предназначено за разследващи журналисти.

III. Мониторинг и оценка на политиките за борба със скритата икономика в България и Югоизточна Европа

Разпознавайки голямото значение на проблема със скритата икономика в региона, на 4 септември 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията организира международна конференция на тема „Противодействие на сивата икономика и недекларираната заетост в Европа: настоящи и бъдещи перспективи“ в сътрудничество с университета в Шефилд, Великобритания и Института за публични финанси, Хърватия. Събитието беше посветено на решаването на въпроса със сивата икономика и недекларираната заетост в Европа. Участниците представиха резултатите от техните изследвания относно сивата икономика в България, Хърватия и Македония, както и възможните мерки за решаване на проблема. Професор Колин Уилямс от Университета в Шефилд, основен лектор в дискусиата, очерта концептуалната рамка за борба с не-

Участниците в конференцията „Противодействие на сивата икономика и недеклаираната заетост в Европа: настоящи и бъдещи перспективи“

декларирания труд. Той посочи предимствата и недостатъците на недеклаирания труд за всички участващи страни – служителите, работодателите, правителството и крайните потребители, като обясни какво прави тази практика привлекателна. Очертаните политически подходи за справяне с проблема включват увеличаване на прекия контрол чрез засилване на възпиращите мерки и осигуряване на повече стимули за работодателите и служителите да декларират работата си, както и косвен контрол – насърчаване на култура на гражданска ангажираност, която привежда човешките ценности в синхрон с формалните правила и наредби. Центърът за изследване на демокрацията също така допринесе за изработването на пет политически анализа: три насочени към противодействието на недаклаираната икономика в България, Хърватия и Македония, един за политическите

подходи срещу недеклаираната заетост и един оценяващ възможностите за трансфер на политически мерки за справяне с недеклаирания труд между държавите.

Центърът за изследване на демокрацията и Центърът за изследване и формиране на политики в Македония започнаха инициатива за наблюдение и анализ на скритата икономика и очертах мерки за ограничаване на негативните ѝ последици в Македония. Целта и на двете организации е да въведат основани на факти инструменти за наблюдение на скритата икономика и повишаване на осведомеността по проблема в Македония, като използват за основа опита на Центъра за изследване на демокрацията. В сътрудничество с Европейския инструмент за демокрация и права на човека, на 5 юни 2014 г. беше организирана конференция в Скопие, за да се проучи

Последните проучвания показват, че въпреки че недекларираната икономика изглежда се свива с течение на времето, има нарастващо участие в някои видове недеклариран труд поради икономическата криза. Това означава, че въпреки общата тенденция за намаляване, не всички форми на недеклариран труд се свиват.

След проучване на секторните и бизнес различия, може да се заключи, че има по-голямо участие в недекларираната икономика сред малките и средни предприятия, както и тези, които работят в строителството, търговията на дребно, туризма, хотелиерството и ресторантьорството, недвижимите имоти, облеклата, хранително-вкусовата промишленост и селското стопанство, както и някои услуги. Като цяло, трудоемките, ниско технологични сектори са по-уязвими към навлизане в недекларираната сфера. Производителите и дистрибуторите на акцизни стоки (алкохол, цигари и горива) се считат изложени на висок риск по отношение на избягване плащането на данъци и акцизи, както и по отношение на непълно деклариране на оборота.

Източник: „Справяне със скритата икономика в България“, базов доклад, GREY Working Paper No. 1, Университет в Шефилд, 2014 г., стр. 6.

състоянието на скритата икономика в Република Македония. Представители на академичната общност, местни общности и работодатели от частния сектор обсъдиха практиките за мониторинг на скритата икономика, нейните различни форми и възможното взаимодействие между гражданското общество и държавните институции в опит да ги предотвратят. Двата партньора предоставиха допълнителна информация по темата по време на семинара „Справяне с недекларираната заетост в Македония: местен и европейски опит“, проведен на 27 ноември 2014 г. и семинара „Укрепване на медийното отразяване на скритата икономика: Последни тенденции и европейски опит“, проведен на 28 ноември 2014 г. Двете неправителствени организации изготвиха заедно и „Сборник от статии: Най-добрите практики при мониторинга на скритата икономика“ издаден на английски и македонски. Събраните статии в сборника обобщават най-актуалните мерки за противодействие на скритата икономика в Европейския съюз и извън него.

По-доброто разбиране на наличните изследвания и политическите мерки за борба със скритата икономика ще бъдат полезни на македонското правителство, експертите и гражданското общество в Македония.

Центърът за изследване на демокрацията представи своя опит в измерването на скритата икономика в България на 8 октомври 2014 г. по време на “TeliaSonera бизнес ден: В изследване на сивата икономика по света”. Домакини на събитието бяха Стокхолмското училище по икономика в Рига и институтът Telia Sonera. Представителите на Икономическата програма представиха проявите на скритата икономика в България за периода 2002 – 2011 г. и запознаха аудиторията с *Индекса на скритата икономика*, който отразява динамиката на феномена в България от 2002 г. насам. Индексът обхваща компоненти като скрита заетост, укриване на обороти и измами с ДДС. Експертите подчертаха важността на проблема и припомниха, че скритата икономика може да

се използва като общ показател за качеството на политиките и институциите. Икономическата програма даде препоръки за мерки за ограничаване на недкларираната заетост и подчерта, че цената на предприемачеството продължава да бъде твърде висока.

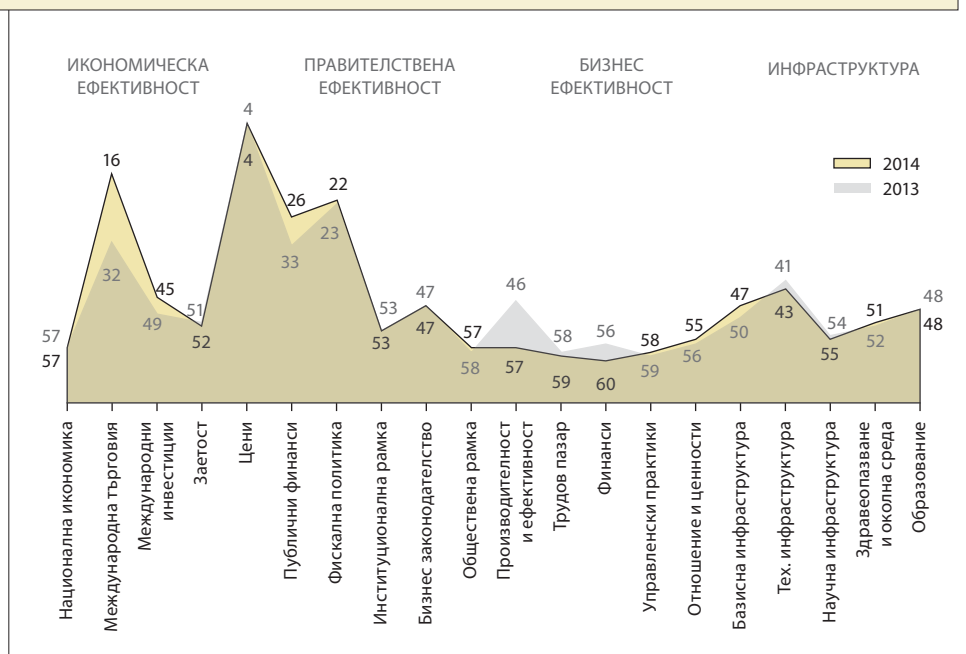
IV. Конкурентоспособност и икономиката на знанието

През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи да анализира конкурентоспособността на България и нейното място на картата на света. Експертите от Икономическата програма представиха резултатите от Годишника на световната конкурентоспособност на 22 май 2014 г. Центърът е официален партньор за България на Центъра на световната конкурентоспособност към Института за развитие

на управлението, Швейцария (IMD). Предишните осем издания на книгата имаха пряко въздействие върху политиката и бяха цитирани в различни програмни документи на българското правителство. Международните инвеститори следят отблизо класацията по конкурентноспособност, което прави резултатите за 2014 г. още по-актуални. През 2014 г. България се нарежда на 56-то място – една позиция над тази през 2013 г.

Икономическата програма на Центъра за изследване на демокрацията също така подкрепи изготвянето на годишния доклад „Иновации.бг“, който осигурява надеждна оценка на иновационния потенциал на българската икономика и анализира състоянието и развитието на капацитета на българската иновационна система. Докладът предоставя препоръки за подобряване

Фигура 1. Промени в профила на конкурентноспособността на България за 2013 – 2014 г., IMD 2014

на обществената политика в областта на иновациите в България и ЕС, като се базира на последните теоретични и емпирични изследвания, като същевременно взима предвид специфичната икономическа, политическа, културна и институционална рамка, в която иновационната система на страната оперира. Изданието за 2014 г. отбелязва предизвикателствата, които все още стоят пред иновационната политика на България:

- Недофинансирането на националната иновационна система, която включва научни организации, иновативни компании, традиционни големи и малки фирмени структури, иновативни неправителствени организации и др.
- Липсата на координация между различните стратегически и нормативни документи, необходими за създаването на единна регулативна рамка.

Програма сигурност

През 2014 г., дейността на Програма Сигурност бе фокусирана върху 5 ключови секторни реформи в България:

- **Повишаване ефективността на борбата с корупцията.** Програма Сигурност разработи наръчник за разследване на корупция, предназначен за подпомагане дейността на българските и румънските полицейски служби. Експерти от Центъра за изследване на демокрацията участваха в изготвянето на доклад, представящ добри практики на сътрудничество между гражданския сектор и държавните институции в областта на формулирането, прилагането и мониторинга на антикорупционни политики.
- **Разширение на обхвата на оценката на заплахата от тежката и организирана престъпност.** Програма Сигурност участва в разработването на наръчник за разследване на методите за финансиране на организираната престъпност. Завършено бе изследване на ефективността на наказателноправните мерки срещу организираната престъпност.
- **Подобряване на политиките за осигуряване на гранична сигурност.** Програма Сигурност участва в оценката на основните слабости, свързани с оперативния капацитет при осъществяването на граничен контрол, както и в оценката на изпълнението на дейности, финансирани по Инструмент Шенген II.
- **Управление и разпореждане с отнето имущество, придобито от престъпна дейност в страните от ЕС.** Програма Сигурност организира поредица от събития, посветени на конфискуваните активи, имущество, придобито от престъпна дейност. Експерти от Програмата работиха анализ както на законодателната рамка, така и на успешните практики на използване на конфискувано незаконно имущество в 28 държави-членки на ЕС, с цел разработване на общоевропейски стандарти за използване на конфискуваните активи за социални цели.
- **Поддръжничество на практики за оценки на публични политики в България.** В качеството си на основател на клъстера „Българска асоциация за оценка на политиката“ Центърът организира поредица от събития, посветени на подобряването на пазара за оценка на публични политики в страната.

I. Повишаване ефективността на борбата с корупцията

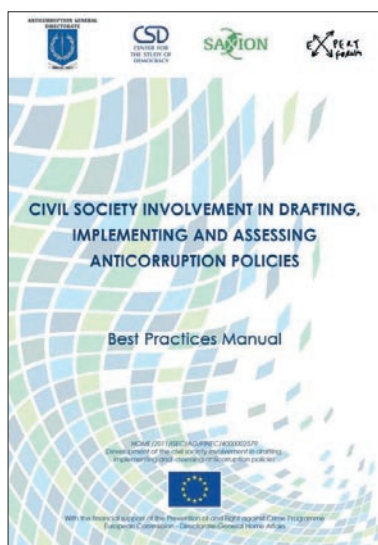
Корупцията сред служителите на правоохранителните органи се превръща във все по-значим проблем за властите и обществеността в много европейски държави. На национално равнище през последното десетилетие няколко европейски държави разработиха междуинституционални системи за противодействие на корупцията в полицията. На европейско ниво бе създадена организацията „Европейски партньори срещу корупцията“ (ЕПСК), чиято цел е да улеснява сътрудничеството между различните специализирани антикорупционни институции в ЕС. В допълнение към тези практики, бяха разработени и общи стандарти и стратегии за превенция на корупцията сред полицейските органи, разработени от Европол, Интерпол и ООН.

Специално в България, Главна дирекция за борба с корупцията към Министерството на вътрешните работи, в сътрудничество със специализираното звено за борба с корупцията към Прокуратурата насочиха усилията си към ограничаване на тревожно високия брой корупционните практики в учреждения като Гранична полиция и КАТ.

През 2014 г. Програма Сигурност продължи усилията си, насочени към укрепване на капацитета на звената за вътрешна сигурност на Министерствата на външните работи на България и на Румъния. Експертите от Центъра за изследване на демокрацията изготвиха наръчник за проучване на корупцията, чиято основна задача бе да представи нови методи за разследване за различни видове корупционни дейности. Целта на доклада бе да обясни спецификата на средствата и процедурите на разследване. В хода

на работа Центърът разработи методология за анализ на нивото на корупция сред специфични структури на Министерството на вътрешните работи – РПУ и Териториалните дирекции, която понастоящем е официално приета в правилника за работа на Министерството на вътрешните работи.

През 2014 г. Програма Сигурност продължи работата си и по проект за улесняване участието на гражданското общество в изготвянето, прилагането и оценката на политиките за борба с корупцията. За тази цел бе изготвен наръчник, който да представи на общественото внимание успешни примери за участие на граждански организации в съставянето, прилагането и мониторинга на антикорупционните политики. Наръчникът също така спомага и за укрепване на сътрудничеството между граждански организации и държавните институции в конкретната сфера. В основата си наръчникът бе изготвен върху убеждението, че засилената роля на гражданските организации би могла да създаде нова логика на гражданска инициативност

„В хода на обсъждане на един сравнително сложен проблем, като корупцията, засегнатите страни често имат различни гледни точки, което неминуемо носи и риск от остра поляризация. Често гражданските организации, публичните институции, медиите, академичните и бизнес средите базират вижданията си за това как да се ограничи корупцията единствено върху своята лична преценка. Липсата на отворен диалог и гъвкавост често завършва в придържане към тези лични убеждения, което от своя страна допълнително ограничава способността им да оценяват ситуацията реалистично.“

Източник: Ръководство Best Practices: Участието на гражданското общество в изготвянето, прилагането и оценката на политиките за борба с корупцията.

и противодействие на корупцията, с цел развитие и подобряване на националните системи за почтеност.

Наръчникът включва още успешни практики на сътрудничество от държави-членки на ЕС, сред които Румъния, България, Холандия, както и от страни извън ЕС. Подбраните примери представят пет характеристики, които биха спомогнали за засилване ролята на гражданските организации в системата за почтеност: 1) по-добро сътрудничество между гражданските организации и публичните институции с цел изграждане на работен капацитет; 2) застъпнически кампании и изграждане на коалиции; 3) антимонополни и мониторингови дейности; 4) повишаване на обществената осведоменост по въпросите на корупцията; 5) регионални дейности и местен интегритет.

Усилията на Програма Сигурност бяха насочени и към подпомагане на усилията за наблюдение и борба с корупционните практики и в други страни от Европа. Експертите на Центъра започнаха разработването на „Инструментариум за мониторинг и борба с корупцията“ (ИМБК), чиято основна цел е да се измери степента на прилагане на основни методи за борба с корупцията от конкретни институционални структури. До този момент е изготвен проект на доклад

за преглед на различните методи на мониторинг и борба в страните от ЕС, който да обясни и измери нивото на политическа толерантност към корупционното поведение, както и политиките за контрол и разпространение на нивата на корупция. Докладът взема предвид разграничението между оценяването на политиките за борба с корупцията и измерването на корупционните практики, като оценяването на антикорупционните практики чрез количествени мерки е по-лесно отколкото при антикорупционните политики. Независимо от това многообхватните аспекти на термина корупция предполагат прилагането на по-гъвкав подбор от инструменти и подходи от първоначално замислените – понастоящем методологията включва както директни интервюта с хора и измерване на възприятието им за корупция, така и анализ на различни икономически показатели, които влияят непряко. Всеобхватната природа на корупцията води и до определянето на огромен брой инструменти за анализ. Именно поради това Докладът ще може да се използва в по-широк кръг от ситуации и да се прилага при нужда от по-задълбочен анализ на корупцията.

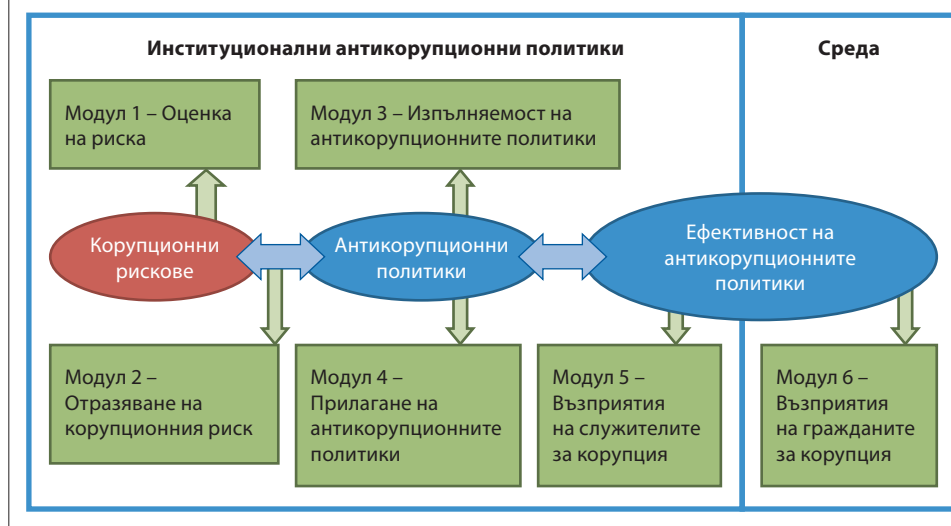
На 29 и 30 юли в Тренто бе проведена работна среща на тема „Инструментариум за мониторинг и борба с ко-

рупцията“. По време на срещата бе представена допълнителна информация за структурата и методологията на този инструмент. Той се състои от шест модула, които ще се прилагат последователно в конкретната наблюдавана институция. Модули 1 и 2 целят да покажат дали в съответната институция са идентифицирани всички антикорупционните рискове и респективно дали са разработени мерки за неутрализиране на тези рискове. Модули 3 и 4 целят да определят до каква степен биват прилагани тези политики за борба с корупцията, а модули 5 и 6 обобщават ефективността им. В хода на срещата бяха изразени редица полезни препоръки. Проф. Алберто Ванучи от Университета в Пиза отбеляза, че е необходима спецификация на показателите и източниците на информация, за да може да се провери с по-голяма точност до каква степен използваният аналитичен инструмент би могъл да даде точни резултати.

В хода на събитието бяха представени и резултатите от пробното прилагане на инструмента в две национални институции – Гранична полиция и Столична община. За двете институции бе съставен подробен списък от дейности и функции. Целта на списъка бе да подпомогне работата на експертите от двете институции при оценяването на риска от корупция при изпълнението на изброените дейности. Основен проблем пред практическото прилагане на инструмента в Главна дирекция „Гранична полиция“ бе нежеланието на някои служители да навлизат в подробности, касаещи конкретни механизми.

През 2014 г. Центърът предприе още една инициатива, която се фокусира върху два основни аспекта на борбата срещу корупцията и организираната престъпност: ефективност на политиката и изграждане на капацитет. Проектът бе насочен към подпомагане на институциите в ускоряването

Фигура 2. Инструментариум за мониторинг и борба с корупцията

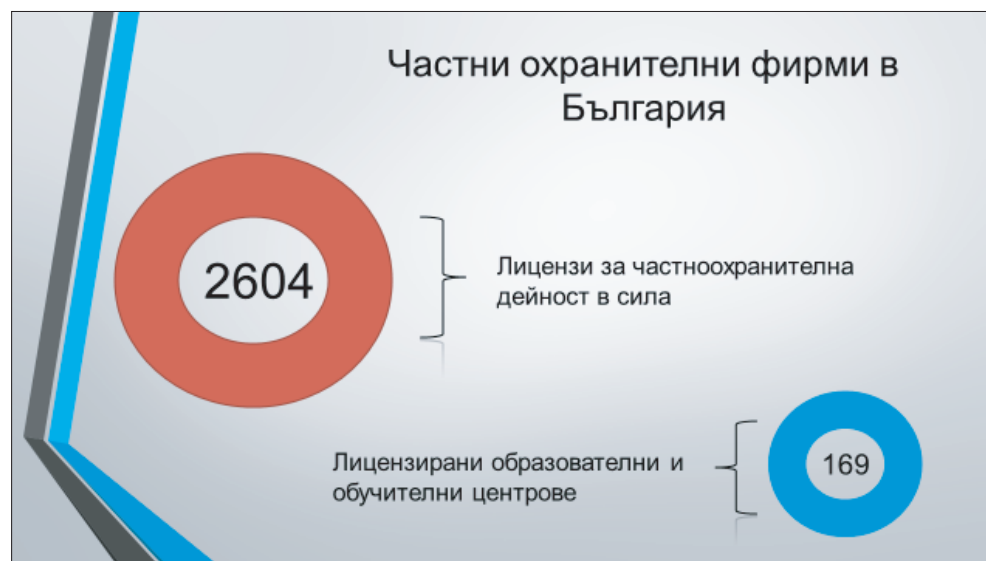

на политиките за борба с корупцията и повишаване на капацитета за противодействие на заплахата от организираната престъпност, и по-специално икономическата престъпност. Центърът ще оцени настоящото развитие на правителствената политика и ще предложи мерки, които да увеличат капацитета на правителството за противодействие на подобни заплахи.

Броят на частните охранителни фирми значително се увеличава като те започват да поемат все повече ангажменти в сферата на сигурност. По този начин тяхното въздействие върху сигурността на страната, консолидацията на демокрацията, върховенството на закона и правата на човека става все по-значима. Това е особено вярно в страните в преход от Източна Европа. В тези държави частните охранителни компании облекчават работата на държавните правоохранителни органи, но при липса на законова рамка могат и да нарушават правата на граждани-те. До този момент в повечето страни

от Източна Европа има въведени регулаторни рамки, но до сега не е проучено доколко добре функционира законодателството, как те са съобразени със специфичните предизвикателства на страната и как са прилагани.

През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията заедно с Женевския център за демократичен контрол на въоръжените сили (DCAF), Института за демокрация и медиация, Центъра за изследване на сигурността в Косово и Центъра за политика за сигурност в Белград започнаха съвместна работа по проучване на частните охранителни фирми (ЧОФ) в Западните Балкани. Целта на проекта е да предостави платформа за обсъждане и регламентиране на ЧОФ, която да се базира на детайлно проучване на действащите спрямо тях правила в три страни от Западните Балкани и България, както и чрез предлагане на целенасочени препоръки за политики, основаващи се на международните стандарти и успешни практики. Обект на анализ

Презентация на г-н Антон Кожухаров върху "Частните охранителни компании в България"

са бивши авторитарни и следвоенни държави, където регулаторната рамка почти или изцяло отсъства (Албания), страни със скоростни регулаторни промени (Сърбия и Косово), страни – членки на ЕС, в които не е имало конфликти, но има проблеми с организираната престъпност (България). Целта на проекта е да се открият предизвикателствата, които са специфични за региона на Западните Балкани и да се приложат добри практики от Източна и Западна Европа.

На 10 и 11 юни в Женева, по време на работна среща, бе обсъдена методологията на изследване на частните охранителни фирми. Г-н Антон Кожухаров, анализатор в Центъра за изследване на демокрацията, представи текущото състояние и тенденции в регулирането на частните охранителни фирми в България, очертавайки основните проблемни сфери. Г-жа Нелеке ван Амстел, координатор на проект в DCAF, представи различните подходи и стандарти при регламентиране дейността на ЧОФ. Д-р Алън Брайдън, помощник-директор на DCAF, представи практики от регулацията на пазара на частно-охранителните услуги в Швейцария.

От 23 до 24 септември в Тирана бе проведен друг семинар, по време на който експерти на Центъра участваха в обсъждането на общите предизвикателства и въпроси, свързани със законодателните промени в страните от Западните Балкани и методологията за проучване на ЧОФ.

II. Разширение на обхвата на оценката на заплахата от тежката и организирана престъпност

Често механизмите и източници на финансиране на организираната престъпност биват пренебрегвани при

изготвянето на анализи. За сметка на това акцентът по-често се поставя върху приходите, придобити от незаконна дейност. Голям брой от незаконните пазари (на незаконни акцизни стоки, трафик на хора, фалшифициране на валута, измами с кредитни карти, трафик на крадени превозни средства) не са били подлагани на систематично изследване, което да хвърли повече светлина върху методите на финансиране.

През последните две години Центърът се опитва да запълни тези пропуски, изследвайки различните форми и престъпни структури за финансиране на дейностите на организираната престъпност. Във връзка с това на 2 септември експерти на Центъра участваха в семинар, посветен на финансирането на дейността, свързани с организираната престъпност, по-специфично с тези лица и групи, контролиращи трафика на кокаин, незаконната търговия на тютюневи изделия и измамите с ДДС. Семинарът бе организиран от Университета в Тренто и събра представители на данъчните и полицейски служби от 8 държави-членки на ЕС, експерти от ЦИД и Университета в Тийсайд. Д-р Атанас Русев, старши научен сътрудник в Центъра, представи множество случаи на измами с ДДС, като направи разграничение между различните методи в Източна, в Югоизточна и в Западна Европа. По време на презентацията си той анализира и източниците на финансиране, методите на плащания, разходите и печалбите от измами с ДДС.

По време на семинара бе представен първоначален вариант на „Наръчник за разследване на финансирането на организираната престъпност“. Ръководството предоставя методичен подход за финансово разследване, базиран върху съществуващото законодателство и практика в ЕС, както и върху проучването, проведе-

но от Центъра за изследване на демокрацията, Университета в Тийсайд и Университета в Тренто. Докладът обобщава успешните практики при провеждането на разследвания за пране на пари, която го прави подходящ за слушатели в сферата на правосъдието.

Предварителните резултати от проучването върху финансирането на организирани престъпни групи бяха представени и по време на 14-та годишна конференция на Европейската асоциация по криминология „Eurocrime“ (10-13 септември) в Прага. Д-р Русев направи кратко въведение в методологията на изследването, което включва проучване на експерти от 27-те страни-членки на ЕС, интервюта и казуси от 11 страни. Данните, събрани до този момент, показват, че наказателни и за-

конни източници играят важна роля във финансирането на дейностите на организираната престъпност. Освен това, най-добре организирани престъпни дейности са до голяма степен вградени в легалната икономика.

През 2014 Центърът продължи работата си по проучване, което се фокусира върху ефективността на определени мерки в наказателното право за таргетиране на организираната престъпност и така полага основи за бъдещи политически инициативи в борбата срещу нея. Проучването представлява оценка на практическото прилагане на правните и изследователски средства в борбата срещу организираната престъпност, произтичащи от Рамковото решение на Съвета на ЕС за борбата с организираната престъп-

CENTER FOR THE STUDY OF DEMOCRACY

Кои са източниците на финансиране?

Голямомащабни измами	Дребномащабни измами
Пари от предишни завъртания на ДДС измами	Пари от предишни завъртания на ДДС измами
Пари от легални бизнеси	Кредит от вносител
Лични спестявания на лидера на групировката	Авансово плащане от крайния клиент
Заеми „на черно“	Заем от легитимен бизнесмен
	Заем от предприемач с криминално минало
	Събиране на общи средства с други криминално проявени

Презентация на д-р Атанас Русев относно инвестиране в незаконните пазари: източници и механизми за финансиране на организирани престъпни групи в Eurocrime 2014

ност, други разпоредби на ЕС и националното законодателство. То обръща внимание на силните и слабите страни, правните и практическите ограничения, на добавената стойност за ЕС от транспонирането на Рамковата директива, както и на други национални правни инструменти в борбата срещу организираната престъпност. Изследването е изцяло насочено към оценката на практическото прилагане и въздействието на специалните разузнавателни средства в борбата срещу организираната престъпност. То също така има за цел да идентифицира добрите практики в ЕС и националните инструменти за разследване, и ограниченията при прилагането им, както и ролята на националните и международните специализирани органи в прилагането на наказателното право и на средствата за разследване.

През 2014 г. експерти от Програма Сигурност направиха проучване на онлайн търговията с фалшиви лекарства в България и усилията на властите да се справят с тази специфична криминална дейност. Въпреки че не може да бъде дефинирана като киберпрестъпност, онлайн търговията на фалшиви лекарства е престъпление, улеснено и провеждащо се в интернет пространството, и съответно съдържа някои от функциите на киберпрестъпността. Нарастващото присъствие на интернет престъпността изправя органите с правоприлагащи и превантивни функции пред редица предизвикателства, като скоростта на правене на сделките и сложната юрисдикция зад тях. Като цяло, високотехнологични престъпления изискват високотехнологична ответна реакция, или най-малко, специализиран персонал, притежаващ необходимите умения да им противодейства. Много агенции, натоварени с борбата с интернет-улеснената престъпност, не разполагат с експертен опит, персонал и технически ресурси

за поддържане на ИТ капацитет, за да бъдат в крак с новите технологии. Друг проблем е, че много законодателства, особено в ЕС, имат строги правила за поверителност, които правят проучването на онлайн престъпността тровава и времеемка. Все повече изследвания на интернет-улеснени престъпления изискват трансгранично измерение, което допълнително усложнява усилията за прилагане. Тези фактори, изострени от мощни социални и финансови фактори, диктуващи поведението на потребителите, съдействат за увеличаване броя на фалшивите лекарства, както и на техния оборот. Докладът се фокусира върху правната рамка в България и резултатите от виртуалната етнография, които се използват като основен изследователски метод. Докладът разглежда още профила на потребителя на фалшиви лекарства и основните рискови фактори.

Друга инициатива, предприета от Програмата Сигурност през 2014 г., е разработването и изпитването на надеждни средства за измерване на степента на изнудване и рекет в уязвимите сектори и групи в обществото. Изнудването и рекета отдавна са идентифицирани като едни от най-ефективните инструменти, използвани от организираната престъпност в натрупването на финансови ресурси и проникването в легалната икономика. По последни данни в медиите, икономическият спад е възродил тези практики в редица държави членки като България, Италия и Испания, тъй като там много фирми изнемогват, в резултат на което се обръщат към незаконни кредитори или влизат в сивата икономика. За тази цел Центърът намира за свой приоритет да популяризира и чрез участие на гражданското общество – да предаде проактивни, фокусирани към жертвите, методи за предотвратяване и разследване на изнудването и рекета.

III. Подобряване на политиките за осигуряване на гранична сигурност

Увеличаването на миграционния натиск върху европейските граници след сирийския конфликт, повдигна въпроси относно надеждността на местните усилия по границите. В тази връзка, ранното откриване още от първата гранична проверка е от първостепенно значение. По този начин се осигурява ефикасен граничен контрол, вътрешна сигурност на Съюза, както и надеждно снемане на данни, анализ на риска и планиране на бъдещи дейности. По задание на Фронтекс Центърът участва в подпомагането на държавите-членки на ЕС в усилията им за оценка на капацитета им за справяне с предстоящите предизвикателства в първата гранична проверка и за демонстрация на необходимостта от изграждане на мерки, базирани на успешни показатели за сигурност и тяхното въздействие. Целта на изследването е да положи основите на хармонизирани критерии за оценяване на слабостите в провеждането на граничните проверки. В допълнение, то има за цел да допринесе за развитието на общ подход към оценката на потенциалните мерки за противодействие, смекчаването или премахването на тези уязвимости. През 2014 г. усилията на Центъра бяха насочени към оценка на Инструмента Шенген, предоставен на България и Румъния в периода 2007 – 2009 г. с цел укрепване и модернизиране на контрола на външните граници. В момента на тяхното присъединяване, за двете държави-членки е от значителна важност да разполагат със системи за граничен контрол, които отговарят на стандарта на Шенгенското пространство. Нещо повече, в един от последните доклади, Фронтекс заяви, че миграционният натиск се е изместил към турско-българската граница, тъй като Гърция е

засилила наблюдението по границата си с Турция.

Експертите на Центъра взеха участие в оценката на изпълнението на дейности, финансирани по Инструмента Шенген II, проведено в съответствие с чл. 21 (3) от Регламент (ЕО, Евратом) № 2342/2002 на Европейската Комисия. Изпълнението бе оценено по шест критерии: ефективност, ефикасност, допълване, съгласуваност, устойчивост и въздействие. Анализът взе под внимание икономическите, социалните, културните и психологическите фактори, които биха могли да окажат влияние върху изпълнението и въздействието на Шенген. Екипът на Центъра извърши проверки на място на различни обекти в България и в Румъния, където инвестициите са били извършени, за да се прецени както наличието, така и използването и управлението на закупените системи. Изследването бе проведено чрез разглеждането на редица индивидуални случаи (5 за България и 7 за Румъния). Избраните случаи за България обхващат 79 % от всички разходи, отговарящи на условията на Шенген за България. Те обхващат различни цели и мерки, заложили в българската индикативна програма: Придобиване на ново техническо оборудване за наблюдение и контрол, подобряване на националната съобщителна система (TETRA), и изпълнението на националната компонента на SIS II.

IV. Управление и разпореждане с отнето имущество, придобито от престъпна дейност в страните от ЕС

Конфискацията на имущество, придобито от престъпна дейност, е актуален проблем през последните години. Съвременните теория и практика установяват, че конфискацията на облагите

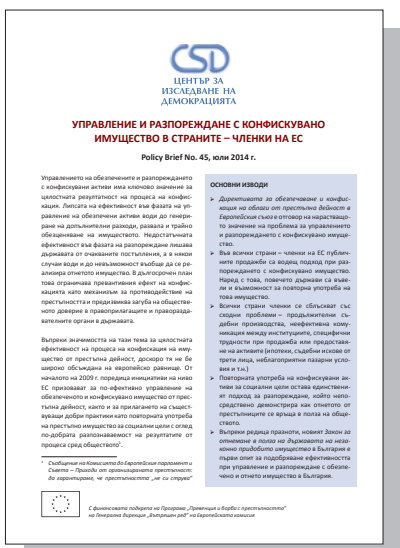
от престъпления е абсолютно необходима. Според тях, целта на конфискацията на имущество се простира отвъд лишаването на криминални предприятия от техните незаконни доходи. Все повече се осъзнава пълният набор от съображения зад конфискацията на имущество, поради което държавите-членки на ЕС са насочили вниманието си към обезщетяване на жертвите – както индивидуални, така и цели общности – за поддържане на общественото доверие в съдебната система.

През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията продължи усилията си за подобряване на управлението и разпореждането на задържаните и конфискуваните активи от престъпна дейност в държавите-членки на ЕС. За тази цел, на поредица от събития се проведе разпространяване на информация за законодателството и практиките в областта на повторно използване на конфискуваните активи в обществото. На 11 юли 2014 г. Центърът

проведе публична дискусия относно управлението и третирането на задържаните и конфискуваните активи от престъпна дейност в страните от ЕС. Целта на събитието бе да направи преглед на статуквото, неговата значимост и последните развития в тази област. Представители на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество, Върховния касационен съд и на Националната агенция за приходите взеха участие в дискусията. Д-р Атанас Русев, научен сътрудник в Програма Сигурност, направи препоръки за подобряване на процеса на прилагане и използване на конфискуваното имущество в България. Г-жа Алесия Кареса, изследовател в Университета в Палермо, представи най-добрите практики за прилагане на двата основни подхода при повторното използване на конфискувано имущество за социални цели – директната повторна употреба и използването на приходите от продажба на конфискуваното имущество.

Участниците в публичната дискусия „Управление и разпореждане с иззети и конфискувани активи от престъпна дейност в страните от ЕС“

така това, което произтича от престъпна дейност е дадено обратно на обществото. И все пак, тези социални цели често влизат в конфликти с икономическата ефективност на ежедневния живот. Като цяло, стимулиращите схеми са по-лесни за управление от схемите за социална повторна употреба, тъй като по принцип е по-лесно да се бори с пари, отколкото с имоти.

Резултатите от проучването на добрите практики при управлението на иззетото и конфискувано имущество в 28-те държави – членки на ЕС, проведено от Центъра за изследване на демокрацията и Университета в Палермо, бяха представени в Букурещ, в Брюксел и в Мадрид. Събитията събраха експерти от държавните институции, участващи в процеса на конфискация, бенефициенти на програмите за социално повторно използване на конфискуваните активи и представители на неправителствения сектор. В центъра на вниманието на всяко от

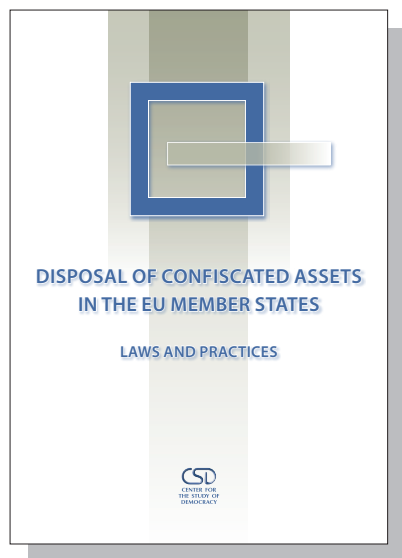
Полиси брийфът „Управление и разпоредване с конфискувано имущество в страните – членки на ЕС“ посочва, че социалната повторна употреба е единствената форма на разпоредване, която гарантира откритост, тъй като

Участниците в събитието за социално повторно използване на конфискувани активи в Букурещ.

събитията бе опитът на приемащата страна в използването на конфискувани активи за обществени и социални цели и основните трудности, срещани в този процес.

Докладът „Разпореждане на конфискувано имущество в държавите – членки на ЕС: Закони и практики“ коментира националните законодателства и разглежда различните подходи при конфискацията. Специално внимание е отделено на институционалните измерения на разпореждането и значението на термина „социална повторна употреба“. Изследването прави два типа препоръки – на равнище ЕС и на национално равнище. Докато първите се предлагат в полза на законодателните норми, включени в правната рамка на ЕС при спазване на принципа на субсидиарност, вторите се отнасят до практиките, прилагани от държавите

членки, по отношение на изхвърлянето на конфискувани активи от престъпна дейност:

Таблица 1.

Предложения на равнище ЕС	Предложения на национално равнище
Минимални стандарти на фондове за компенсация	Парична конфискация като алтернатива
Социална употреба на конфискувани предмети като разпореждане с широка обществена полза	Статистически прецизни системи за управление на конфискуваните активи
Мониторинг система, превантираща връщането на имоти и предмети в ръцете на организираната престъпност	Специално обучение
Създаване на специални центрове за разпореждане на държавните власти	Ролята на гражданското общество при разпореждането
Взаимно разпознаване на конфискация на активи от некриминален тип	Сътрудничество и комуникация между заинтересовани страни

* * *

Експертите от Програмата Сигурност участваха в работата на Българската асоциация за оценка на политиката. На кръгла маса на 24 април те представиха подхода на българските институции при оценката на публични политики. По отношение на вътреш-

ните политики за сигурност, българските институции имат ограничен опит в анализа на изпълнението на стратегическите документи и планове за действие. Липсата на традиции в публичната администрация за оценка на политиката води до лошо приоритизиране и нискокачествено планиране на последващи действия.

Участниците по време на семинара за публична оценка на политики

Социологическа програма

Работата на Социологическата програма през 2014 г. се фокусира върху интеграцията на мигранти, социалното включване на уязвими групи, трафика на хора, оценката на политики и програми, превенцията на тормоза в интернет.

- **Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи.**

Извършени са оценки на въздействието на интеграционните политики, практики и мерки по отношение на уязвими групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик). Анализирани са пречките пред интеграцията на тези категории мигранти, влияещи върху увеличаването на уязвимостта им към социално изключване, експлоатация и трафик.

Основна тема на изследване е радикализацията, която води до тероризъм в България, Гърция и Чехия. Идентифицират се рисковете сред различни групи, например, имигранти и местни малцинства, младежи, податливи на крайно десни или крайно леви идеи, футболни хулигани.

На увеличаването на отрицателните нагласи към „другостта“ на ромите в България са противопоставени изследвания на случаи, чрез които се идентифицират възможностите, директните положителни ефекти и ползи от социалното включване на местно равнище, постигнати чрез прозрачно публично финансиране.

Изследвана е ролята на гражданските организации в постигането на равни права на уязвими групи (мигранти, жертви на трафик, жертви на домашно насилие, затворници).

- **Противодействие на трафика на хора.**

Проучени са три нови форми на детски трафик – с цел просия, джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Фокусът е върху ромските общности и са осъществени изследвания в седем страни – членки на ЕС. Приложени са нови изследователски методи с участие на ромски общности, организации и активисти с цел да изградят капацитета си да се включват в изследвания и разработване на политики.

Използването на интернет (включително социалните мрежи) в областта на трафика на хора също е предмет на изследване. Посредством работни срещи се споделят и разпространяват познания между правоприлагащи агенции и неправителствени организации.

- **Оценяване на политики и програми.**

Публикувано е методическо ръководство „Социална оценка на въздействието“. Темата е интерпретирана в по-широкия контекст на оценките на въздействието и предоставя практически насоки и примери за приложение на социалните оценки на въздействието на национално и европейско равнище.

- **Превенция на онлайн тормоза.**

Заедно с Центъра за безопасен интернет и девет европейски университета и организации успешно е завършена работата в помощ на младите хора, учители, педагогически съветници и родители в идентифицирането на опасности и рискове, свързани с тормоз в интернет.

I. Интеграция на мигранти и социално включване на уязвими групи

Оценка на интеграционните мерки за уязвими групи мигранти

През 2014 г. Социологическата програма продължи работата си по тази тема, като координираше дейности в десет страни – членки на ЕС – Австрия, Белгия, България, Гърция, Малта, Унгария, Италия, Полша, Словакия и Испания. Беше направен преглед на съществуващите механизми за мониторинг на национално равнище в десетте страни, участващи в инициативата. Прегледът идентифицира, че страните с ниско равнище на имиграция не са разработили мониторингови механизми. Единствените две страни с по-усъвършенствани механизми се оказаха Австрия и Белгия. Беше разработена методология за оценка на интеграцията на уязвими групи мигранти, в която се идентифицират качествени индикатори за оценка на интеграционните политики и статистически индикатори на равнището на социалното, икономическо и гражданско битие на мигрантите. На основата на тази методология се осъществи сравнителна оценка в десетте страни, установяваща равнищата на инте-

грация на уязвимите групи мигранти – жени, деца и жертви на трафик. В допълнение, бяха събрани добри практики в областта на интеграцията на уязвими мигранти и мониторинга на мигрантската интеграция, за да станат част от Компендиум на добри практики, достъпен за всички 27 страни – членки на ЕС.

Две работни срещи се проведеха през годината. Първата, посветена на интеграцията на уязвими мигранти, тематизираше методологията за преглед на националните мониторингови механизми за тяхната интеграция.

През септември 2014 г. Социологическата програма беше домакин на национална експертна среща „Оценяване на мерките за интеграция на уязвими групи мигранти в България“, чиято цел беше да предизвика дискусия върху механизмите за мониторинг на интеграцията на мигрантите в България. На срещата бяха представени резултати от изследване на интеграционните мерки за уязвимите групи мигранти в страната, редом с опита на други страни – членки на ЕС. Проведе се дискусия върху последните тенденции в механизмите за мониторинг на интеграцията на мигранти в България. Представители от

*Експертна среща: „Мониторинг на интеграцията на уязвими групи мигранти”.
От ляво надясно: г-н Рейес Кастило и г-жа Тереза де Гасперис от АСЕМ,
Испания, Мирослава Керик от Лазарския университет, Полша, Тимеа Странска
и Романа Медведова от „Пийпъл ин нийд”, Словакия и д-р Маргит Омер
от Института „Лудвиг Болцман”, Австрия*

различни държавни агенции и неправителствени организации отбелязаха, че липсата на добре развита система за мониторинг е резултат от множество фактори, като например ниските равнища на имиграция, недостатъчната синхронизация между съществуващите административни и статистическите бази данни за гражданите на трети страни, липсата на ефективна координация по отношение на информационния обмен между различните институции и т.н. Експертите от Центъра подчертаха, че България не е изключение и подобни тенденции се наблюдават и в други страни – членки на ЕС, като например Гърция, Малта, Полша, Словакия и Унгария.

В началото на октомври Социологическата програма, заедно с Фондация „Хора за промяна”, проведе работна

среща в Малта, чийто основен фокус беше представянето и дискутирането на Методологията за мониторинг на интеграцията на уязвими групи мигранти. Обсъдени бяха и резултатите от националните изследвания, провеждани в разработената методологическа рамка. Участниците в срещата се съгласиха с основното заключение, че макар някои страни (като например Австрия и Белгия) да проявяват напредък в областта на мониторинга на интеграцията на мигранти, в повечето държави равнището на усилията от страна на правителствата в областта на мониторинга и интеграцията, както и конкретно при интеграцията на уязвими групи мигранти, е ниско.

За всяка от десетте страни, участващи в инициативата, бяха подготвени доклади върху съществуващите меха-

Експертна среща: „Оценяване на интеграцията на уязвими групи мигранти в България“. Отляво надясно: Г-жа Славянка Иванова и г-жа Мила Манчева, Център за изследване на демокрацията

низми за мониторинг на интеграцията на мигранти. Докладът за България си постави за цел да проследи механизмите за мониторинг на интеграцията на мигрантите в страната. Задачата бе изпълнена посредством изследване на преобладаващите тенденции в страната, водещите подходи за интеграция на мигранти на равнището на изработване на политики и наличните системи за събиране на данни. Докладът предлага дебат върху основните фактори, които препятстват провеждането на ефективен мониторинг за интеграция на мигранти и предлага някои препоръки в тази посока. Осъществен е анализ на мястото, отделяно на уязвимите групи мигранти (жени, деца и жертви на трафик) в националните политики за интеграция и мониторингови инициативи.

Докладът идентифицира множество пропуски в политиките за интеграция на мигранти в страната, както и в съществуващите механизми за събиране на данни. В контекста на умерени имиграционни потоци и относително слаб интерес от страна на институциите към специфичните потребности на интеграцията на граждани на трети страни, изработващите политики в България все още не са разработили механизми за мониторинг на мигрантската интеграция. В доклада се подчертава, че България е преобладаващо страна на емиграция и че е приемала малки имиграционни потоци, които формират малък относителен дял от населението на страната (по-малко от 1 % през 2013 г.). Значими аспекти на интеграцията на мигранти не са тема на националните стратегии или плановите за действие. Въпреки че общи-

Препоръки:

- Институциите, които имат отговорности в областта на интеграцията на мигранти, трябва да предприемат стъпки за разработване на информационни системи за ГТД.
- Институциите трябва да провеждат консултации с оглед хармонизирането на категориите информация, дефинициите и индикаторите относно ГТД, които се използват от различни административни регистри.
- Основните институции, които произвеждат данни за мигрантите, трябва да ги направят публично достъпни.
- Националният статистически институт трябва да обмисли провеждането на специфични изследвания на интеграцията на мигранти чрез представителни извадки сред ГТД.

те основни принципи за интеграция на имигранти са изцяло цитирани в основните национални документи, уреждащи политиките в тази област, те не са развити в конкретни политически програми и мерки, така че на практика да улеснят интеграцията на гражданите на трети страни.

Фактът, че данните за гражданите на трети държави (ГТД) в България не са публично достъпни, е пречка както за анализа на ефективността и пропуските в механизмите за събиране на данни в страната, така и за разработването на ефективни механизми за мониторинг за интеграцията на мигрантите.

На основата на десетте национални доклада беше подготвен сравнителен доклад, който прави преглед на съществуващите системи за интеграция на мигранти в ЕС. В доклада се подчертават силните страни и слабостите в приложението на Общите основни принципи за интеграция на имигранти с оглед на уязвимите групи мигранти, както и приложението на Индикаторите от Сарагоса за интеграция на мигранти. Един от най-важните моменти, идентифицирани в доклада е, че уязвимите групи мигранти не са експлицитно идентифицирани

във водещия мониторинг и в оценки на интеграцията и интеграционните политики в десетте страни членки.

Въпреки че важноста на мониторинга на интеграцията с помощта на специфични индикатори в Австрия, Белгия и Италия е призната и са правени усилия в тази посока, мониторингът на конкретни уязвими групи е все още твърде ограничен в рамките на индикаторите за мигранти като цяло. Изследването диагностицира значими дефицити на инфраструктурата за мониторинг на интеграционния процес по надежден и регулярен начин. Наличните данни за миграцията, особено за интеграцията на мигранти, е все още ограничена и в повечето случаи неконсистентна, различна в различните институции. Липсата на релевантни данни е проблем пред създаването на индикатори, доколкото статистиките за интеграцията на миграцията невинни са налични по качествен и точен начин. Повече информация по темата може да се намери на <http://www.assess-migrantintegration.eu/>.

Практически решения за социално включване на ромите

През 2014 г. Социологическата програма насочи усилията си срещу уве-

личаващите се негативни нагласи към „другостта“ на ромите в България чрез анализ на случаи, които показват възможностите и директните положителни ефекти от социалното включване, постигнато на местно равнище посредством прозрачно публично финансиране. Като поставят ползите от ромското включване в центъра на анализа, партньорите от Центъра и ромската организация „Свят без граници“ изграждат съвместно обяснение на интеграцията както от страна на мнозинството, така и на малцинството. Бяха разработени критерии за идентифициране и бе събрана информация за добри практики на ромско включване. Наличните компендиуми и наръчници, илюстриращи добри практики, бяха прегледани и се идентифицираха местни практики, основани на прозрачно публично финансиране. За бъдещо оценяване бяха избрани две местни практики – инвестициите, направени в публичната инфраструктура, образованието и мерките за заетост в община „Каварна“, и инвестициите в предучилищното образование в детска градина в Стара Загора.

Беше разработена методология за оценка на въздействието на публичното финансиране на мерки за интеграция върху ромската общност. В допълнение, методологията предостави инструменти за тестване реакциите на членовете на етническото мнозинство към изводите от изследването върху ефектите и ползите от включването, както и за оценяване приноса на резултатите за превъзможване на отрицателните нагласи към ромите. Тя определи основни хипотези, конкретни изследователски въпроси и индикатори за измерване на резултатите в областта на образователната интеграция, здравния статус, жилищата и условията на живот, заетостта и виктимизацията, както и индикато-

ри за прозрачност, добро управление и устойчивост.

Противопоставяне на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа чрез разработване на инструменти за мониторинг

Заедно с програма Сигурнос, Социологическата програма започна нова инициатива за противопоставяне на радикализацията в Югоизточна и Централна Европа. Осъществява се оценка и трансфер на опита в де-радикализацията на Холандия, Обединеното кралство и други страни – членки на ЕС с цел да предложи инструменти за мониторинг на радикализацията в България, Чехия и Гърция. Тези инструменти се използват за мониторинг на радикализацията и рекрутирането на хора, които потенциално могат да доведат до актове на екстремизъм и тероризъм. В резултат се увеличава капацитетът на правоприлагането, местните власти и гражданското общество и се осъществява превенция и противопоставяне на радикализацията, с потенциал за насилие сред рисковите групи в България, Чехия и Гърция. Така се създават условия за предлагането на адекватни политики и програми за превенция от радикализацията в трите държави. Подготвя се антология, която изгражда аналитичната рамка за изследователите на радикализацията в Източна Европа и предоставя на правоприлагащите органи в региона сбор от инструменти против радикализацията, разработени в други страни – членки на ЕС и в САЩ.

Гражданските организации – гаранция за равни права на уязвимите групи пред държавата

Съвместно с Правната програма, Социологическата програма започна

инициатива за засилване на ролята на гражданския сектор като гаранция за равни права на уязвимите групи (мигранти, жертви на трафик, жертви на домашно насилие, затворници) пред държавата със съдействието на гражданските организации. Инициативата е насочена към:

- Увеличаване на приноса на НПО в изработването на политики и процесите на вземане на решения на местно, регионално и национално равнище;
- повишаване на активността на НПО по отношение на отчетността и прозрачността на публичните институции;
- подобряване на диалога между НПО и местните, регионалните и националните власти.

Социологическата програма събира данни за и анализира две от избраните уязвими групи – мигранти и жертви на трафик. Като част от инициативата беше изработен социо-демографски профил на уязвимите групи.

II. Трафик на хора

Противодействие на новите форми на трафик на деца

Изследване на противодействието на новите форми на трафик на ромски деца адресира две отлики в настоящите форми на противодействие на трафика: липсата на задълбочено познание върху новите форми на трафик на деца и липсата на активно включване от страна на ромската общност – група с висок риск от трафик на деца. То е фокусирано върху три форми на трафик: просия, трудова експлоатация с цел джебчийство и сексуална експлоатация на момчета. Реализират се дейности в четири държави – членки на ЕС, които са типични страни на про-

изход на жертви на трафик (България, Унгария, Румъния и Словакия) и три страни членки, традиционна дестинация за жертвите от ромски произход (Австрия, Гърция и Италия).

Беше изработена методология за изследване на ромските общности с тяхно участие. Това се постигна посредством работа с партньорски организации и активисти от общността, които извършиха редица дейности, като например картографиране на общността, упражнения за подкреждане по значимост, очертаване на профила на общността, участие във фокус групи, събиране на лични житейски разкази. Тези нови форми на събиране на данни носят ново познание за общността и трите конкретни форми на трафик, помагат да се идентифицират дефицитите и добрите практики в подкрепата на децата жертви и да се разработят ефективни механизми за включване на общността в превенцията и мерките за подкрепа. Нещо повече, посредством изследователския процес ромските участници се включиха във всички етапи на събирането на данни, придобиха ново познание за трафика на деца и изработиха умения за участие и провеждане на изследвания с участието на общността. В резултат те са способни по-ефективно да вземат участие в дебата за политиките, формулирането и прилагането им в полето на борбата с трафика.

През февруари 2014 г. Социологическата програма организира работна среща с партньори от седем страни, на които обсъди методологията за изследване с участието на ромските общности. Целта на методологията беше да напътства работата на терен, с помощта на която се изследват нови форми на детски трафик, като се включат ромските общности, да се изградят способности у общността

Работна среща: Методология за изследване с участие с участието на ромски общности. От ляво надясно: Г-жа Тимеа Странска, „Пийпъл ин нийд“, Словакия, г-жа Романа Медведова, „Пийпъл ин нийд“, Словакия, г-жа Амер Маргит, Институт „Лудвиг Болцман“, Австрия, г-н Илиан Стоян, Фондация СОРОС, Румъния, г-жа Даниела Тарновши, Фондация СОРОС, Румъния

да се предпазва от трафик и да подобри механизмите за защита на децата жертви. Участниците в работната среща споделиха за общи предизвикателства в предварителната фаза на изследването, като например липсата на данни, дезагрегирани по етноси, за трафика и нежеланието на властите да предоставят данни. Участниците обсъдиха практическите и теоретичните аспекти на провеждането на изследване с участието на ромските общности. Дебатите как да се разглежда проблемът с детската просия и как да се осигури подход, чувствителен към културата за изследване на детството и отглеждането на деца в ромските общности допринесоха за постигането на по-добро разбиране на това, как да се извърши изследва-

нето на терен. Друга важна дискусия спомогна да се идентифицират стратегии за принос към овластяването на общностите посредством работа на терен. Изследването се възприема като двустранен процес на обменяне на знания: общностите споделят информация за техния начин на живот, партньорите в проекта споделят информация за правата на децата жертви, за наличната и възможната подкрепа за семействата и децата в риск. Познанието, постигнато в резултат на изследването на терен, служи за подобряване на капацитета на местните власти и на доставчиците на услуги, отговорни за закрилата и подкрепата на децата в риск, за осъществяване превенция на трафика на деца и за устойчива подкрепа на жертвите.

Разработената методология разяснява основните принципи на изследването с участие на общността (ИУО), предлага насоки за провеждане на такива изследвания и описва пет често използвани метода на ИУО, които могат да бъдат от полза за провеждането на изследвания сред ромските общности. В нея са обяснени редица методи, адекватни на ИУО: фокус групи, качествени интервюта лице в лице, житейски истории, картографиране на общността, диаграми на Вен. ИУО възниква като алтернативна система на произвеждане на знание, като поставя под въпрос предпоставката на конвенционалната социална наука, че изследователите могат да провеждат работата си по неутрален, обективен, ценностно-неутрален начин. Вместо това ИУО признава на „обектите“ на изследването правото самите те да бъдат изследователи, в опит да отговори на въпроса за техните всекидневни дейности и предизвикателства. Процесът на ИУО кара съ-изследователите да изоставят

традиционните рутинни форми на взаимодействие, и дава сила на социалните връзки с цел да се преодолеят установените интерпретации на ситуации и стратегиите.

Проведоха се изследвания с участие на общността в България, Унгария, Румъния и Словакия – държави, идентифицирани като страни на произход на деца – жертви на трафик с традиционно големи ромски общности. Изследването беше осъществено на два етапа: предварителен етап и работа на терен. Целите на предварителния етап на изследването бяха три: 1) да се постигне най-общо разбиране за размера на детския трафик в съответната страна и на институционалните рамки спрямо трафика на деца; 2) да се идентифицират местата с уязвими ромски общности и 3) да се оцени наличната инфраструктура за подкрепа на децата на всяко от избраните места и да се идентифицират потенциални партньори – ромски НПО, които да

Фигура 3. Основни принципи на метода „изследване с участието на общността“

Хората участват
като субекти,
а не като обекти

Познанието и уменията
на местните общности
се уважават

Осигурява се влияние
върху вземането
на решения,
не само включеност

Методът е колкото
процес на учене,
толкова и резултат

Методът е по-скоро
подход и нагласа,
отколкото технически
умения

Източник: Ръководство на Европейската комисия за управление на проектния цикъл.

се включат в последващите дейности на проекта. Методите, използвани в предварителната фаза, бяха преглед на литература, полустандартизирани интервюта с представители на заинтересованите страни на национално равнище и електронни въпросници за събиране на данни от националните статистики.

За България трите региона, в които се извърши проучването, бяха Стара Загора, Пазарджик/Пещера и Шумен/Нови Пазар. Изследователският екип извърши по три посещения на всяко от избраните места. По време на първия кръг посещения екипът се срещна с партньорски ромски организации и обсъди изследователските теми и цели. Бяха интервюирани и представители на заинтересованите страни. При второто посещение екипът приложи техники на ИУО, като например картографиране на общността, диаграми на Вен, упражнения за подреждане по значимост, очертаващ профила на общността, наблюдения на терен, с цел да се определят факторите за уязвимост, да се идентифицират семейства с деца с риск от трафикиране и да се използват местните ресурси за превенция и подкрепа на жертвите. Бяха проведени обучения, за да се запознаят местните активисти с феномена на трафика. Местните участници бяха обучени в методи за събиране на данни. В третия кръг посещения изследователските екипи, съставени от ръководещи изследователи, местни партньори и изследователи-асистенти, проведеха полустандартизирани интервюта и събраха жителски истории на различни представители на общността.

По време на изследването екипът проведе 25 полустандартизирани интервюта, 4 фокус групи и 18 интервюта за събиране на жизнени истории. Респондентите бяха млади мъже,

предоставящи секс услуги, хора, предоставящи грижа на деца, изоставени от трафикираните си с цел проституция майки, семейства, разчитащи на просия и събиране на боклук, за да преживяват и много хора, живеещи в крайна бедност.

Изследването установи няколко значими пропуски в процеса на идентифициране на деца жертви, които възпрепятстват децата в ситуация на трафик и експлоатация да получат достъп до подкрепа. То установи, че ромските момчета, предоставящи секс услуги, са особено уязвими към трафикиране в чужбина с цел сексуална експлоатация. Районите на дестинация включват Германия, Франция, Испания и градове като Франкфурт, Бордо, Саламанка, Бенидорм и др. Докато проституиращите мъже и трансексуални жени, които работят в чужбина, може да са достигнали пълнолетие (18 години), злоупотребата с тях и сексуалната експлоатация по всяка вероятност се е случила по-рано, докато са били деца, в родната им страна. Ето защо правоприлагащите органи и доставчиците на услуги трябва да отделят особено внимание на индикаторите за трафикиране, които се отнасят към тези групи. Проведените интервюта в рамките на изследването ясно разкриха включването на сводници и други посредници в предоставянето на услуги, както и предоставиха индикации за експлоатация в чужбина. Понастоящем институционалната хомофобия и нетолерантност, показана чрез мнения като „те доброволно са станали жертва на сексуална злоупотреба“ или „те сами са си виновни за ситуацията“ са пречка за ефективното идентифициране на мъже и момчета, повечето от тях – от ромски произход, жертви на експлоатация, които имат нужда от равен достъп до подкрепа и подпомагане, каквито се предоставят на жертвите на трафик.

Второ, нужно е специално внимание, за да се увеличи делът на идентифицираните деца, жертви на трафик, с цел просия и джебчийство. От експертните оценки става ясно, че с няколко редки изключения на употреба на физическа сила и насилие, в повечето случаи децата са привързани към семействата си или към хората, които се грижат за тях, и не усещат, че са жертви на експлоатация. От една страна, този фактор затруднява идентификацията. От друга, той трябва да бъде отчитан, когато се определя „най-добрият интерес“ на детето, който може да бъде оценен единствено, ако всички обстоятелства, свързани с неговата ситуация, била тя на занемаряване, експлоатация или трафик, се вземат под внимание. При всички случаи, на детето трябва да се предоставят адекватна грижа, сигурна среда, достъп до образование, и членове на семейството или хората, които се грижат за него, да бъдат отговорни за предоставянето на адекватно възпитание.

Докато сравнителните изследвания разкриват, че България е една от най-напредналите страни в ЕС по отношение на междуинституционалното противодействие на трафика, по-вни-

мателен поглед върху приложение на мерките по връщане, защита и подкрепа за деца – жертви на трафик на практика разкриват някои сериозни дефицити. Те се отнасят особено до защитата и подкрепата на жертви от ромски произход. Най-острите дефицити се наблюдават в последните два етапа от процеса на закрила – намирането на дълготрайно решение и мониторинг на реинтеграционното подпомагане. Трябва да се отбележи обаче, че тези проблеми са резултат от пропуски в сътрудничеството между институциите, които се случват на по-ранните етапи.

Усилията за подкрепа на децата жертви, които заслужават да бъдат възприемани сериозно, трябва да се ориентират към предприемане на спешни мерки за разработване на последния етап от подкрепата, а именно – мониторинга на реинтеграцията на децата – жертви на трафик за една година. Понастоящем тази фаза от подпомагането съществува само на хартия, а прилагането ѝ на практика е възпрепятствано от няколко затруднения. Едно от тях е, че затрудняването със случаи и липсата на опит пречат на социалните работници да се стре-

Координационният механизъм сочи, че в случаи на връщане на дете трябва да се правят оценки на семейството и социалната среда веднага след като жертвата е върната и настанена на сигурно място. Въпреки това, изглежда, че прибярваните връщания са правило, вместо изключение, в случаите, когато се репатрират български деца – жертви на трафик. В тези случаи на връщане малолетните са отвеждани в кризисния център с малко или никаква придружаваща информация за тях.

Липсата на пълна информация за обстоятелствата за трафикирането на децата, отношенията със семейството и оценката на риска от повторно трафикиране, прави децата уязвими за повторно хващане и експлоатация от трафикантите, докато децата са настанени в кризисните центрове. Друг фактор, който допринася за тази уязвимост, е липсата на координация и комуникация между отделите „Закрила на детето“ в района, в който живее жертвата и в региона, където са кризисният център и доставчиците на услуги.

мят да създадат активни отношения със семействата на реинтегрираните деца – жертви на трафик. Друго затруднение е липсата на увереност на социалните работници да работят с ромски общности, липсата на мотивация поради високите равнища на стрес, ниските заплати и следователно липсата на желание за ангажиране в трудно поле на работа, сред маргинализирани групи. Липсата на желание да работят със социален работник понякога съществува и от страна на самите ромски семейства. Оценката на натовареността и квалификациите на социалните работници е настояща цел на реформата в социалното подпомагане, чието осъществяване се отлага по различни причини, които са отвъд фокуса на настоящото изследване.

Противодействие на използването на интернет за трафик на хора

Социологическата програма започна нова инициатива съвместно с програма Сигурност (www.surfansound.eu). Тя е насочена към някои ключови потребности на ЕС, свързани с използването на интернет в процеса на трафик на хора (ТХ):

- увеличаване на познания на използването на интернет в процеса на ТХ, например как той улеснява рекрутирането, общуването, гарантира анонимност, ускорява размяната на жертви, съвпаденията между търсене и предлагане на услуги и т.н.;
- разработване на инструменти и методи за разследване и наказателно преследване за използването на интернет в процеса на ТХ;
- разпространяване на знания съвместно с правоприлагащите органи (ППО), НПО и други ключови социални актьори/агенции в борбата с ТХ (например граждани, ра-

ботодатели), с цел да се разработят по-ефективни стратегии на превенция и да се намалят търсенето и предлагането на услуги.

За да отговори на тези потребности, инициативата си поставя за цел да увеличи познанието върху използването на интернет (включително социалните мрежи) в процеса на ТХ в четири ключови страни – членки на ЕС и да разпространи това познание посредством работни семинари за ППО и НПО.

Идентифицирани са следните специфични цели:

- да се изследват видимата и скритата мрежа на интернет, за да се скицира изследователски протокол за използването на интернет в ТХ процеса в две страни на произход и транзит (България и Румъния) и две страни на дестинация (Италия и Великобритания), чрез идентифициране на рисковия потенциал на различни уеб съдържания или други начини на използване на интернет (напр. чат, VOIP) в процеса на ТХ;
- да се използва изследователски протокол, за да се събира и организира значително количество информация от мрежата;
- да се разбере употребата на интернет в процеса на ТХ чрез анализ на събраните данни, с цел:
 - да се очертаят насоки за идентифициране на потенциални рискови уеб съдържания или други начини на използване на интернет (напр. чат, VOIP) в процеса на ТХ и да се разработят кампании за повишаване на чувствителността с цел да се намали виктимизацията, свързана с ТХ посредством интернет и да се предупредят използващите интернет;

- да се разпространят познание и насоки посредством работни семинари за ППО и НПО, включени в превенцията и борбата срещу ТХ.

III. Оценяване на политики и програми

През 2014 г. беше публикувано методическо ръководство „Социална оценка на въздействието“, разработено от членове на Социологическата програма. То е фокусирано върху оценките на социалното въздействие (social impact assessment), които са поставени в по-общата рамка на оценките на въздействието (impact assessment), като се посочват техните взаимовръзки и различия с различни видове оценки (икономически, на риска, на бедността, на въздействието върху околната среда и др.). Проследено е възникването и развитието на практиките на социално оценяване. Разгледани са основни принципи, цели и правила при оценяването на социалното въздействие. Класифицирани са различните видове социални въздействия и е описана технологията за тяхното оценяване. По-подробно са представени аналитичните етапи и процедурните правила на прилагания от Европейската комисия интегриран подход към оценката на въздействието. Специално внимание е отделено на разработения от авторите иновативен подход за „огледално оценяване“ на възможността за трансфер на добри практики в различен национален контекст. Използвани са резултати от международния изследователски проект „Интеграция на деца бежанци и търсещи убежище в образователната система на страните от Европейския съюз: оценка и насърчаване на добри практики“ (*Integrating Refugee and Asylum-seeking Children in the Educational Systems of EU Member States: Evaluation and Promotion of Current Best*

Practices – INTEGRACE), финансиран от Европейския бежански фонд и координиран от Центъра за изследване на демокрацията.

Учебно-методическото ръководство е предназначено преди всичко за студенти в областта на социалните науки. То може да бъде полезно и на поне още две категории читатели. Първо, на политици, служители в централната и местната администрация, експерти и консултанти, които проявяват интерес към проблемите на социалното оценяване на политики и програми. Второ, представители на и експерти от граждански сдружения и организации, които работят в областта на ефективното функциониране на публичния сектор и доброто обществено управление.

IV. Превенция на тормоза в интернет

Социологическата програма, заедно с Националния център за безопасен интернет, успешно завършиха работата по инициативата „Оценка на заплахите от тормоз в интернет: трансфер на процедури за предпазване в Европа“.

Деятелностите на инициативата се провеждат в Италия, България, Унгария, Гърция, Кипър, Франция, Испания и Полша.

Беше разработена видео игра като още един метод за самооценка на свързаното с тормоз поведение в интернет. Три пъти, на равни интервали, беше попълнен онлайн въпросник, за да се проследят промените в нагласите на учениците в резултат от обучението за предпазване от тормоза в интернет

и за да им се помогне сами да оценят поведението си.

В България около 20 учители и педагогически съветници от 16 училища в 7 града доброволно взеха участие в проекта и над 1000 ученици се включиха в онлайн проучването.

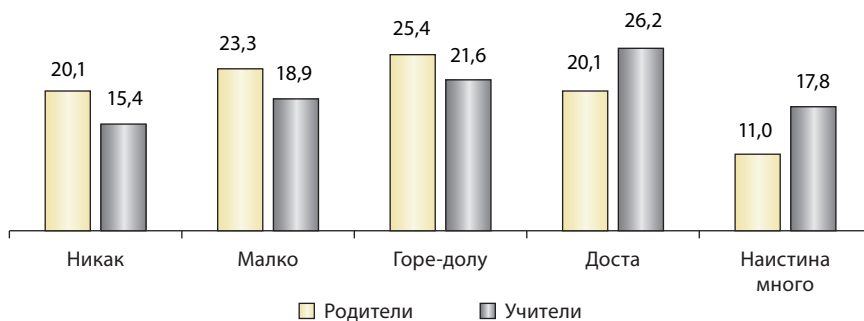
Резултатите от онлайн проучването показаха, че в България учителите са по-склонни да говорят с тийнейджърите за сигурността в интернет от родителите:

Няма значителна разлика между относителния дял на децата, които са жертва на тормоз и тези, които са извършители:

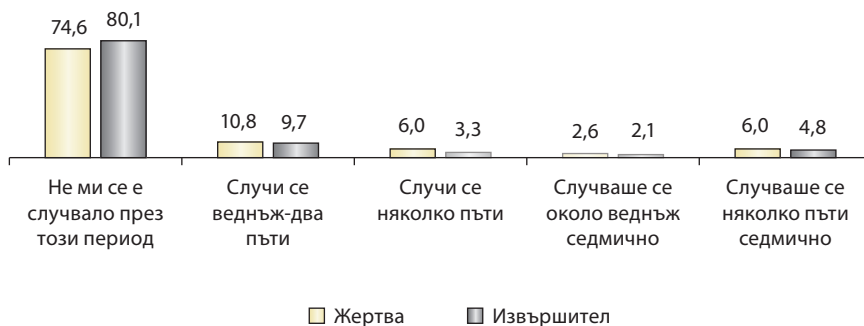
Изглежда традиционният тормоз е по-популярен от онлайн тормоза:

- 11,3 % от учениците са били жертви на тормоз в интернет;
- 4,1 % са тормозили други онлайн;
- 19,6 % са били жертви на тормоз в училище;
- 5,1 % са тормозили други в училище.

Фигура 4. Родителите/учителите ти говорят ли с теб за сигурността в интернет?

Фигура 5. През последните четири месеца в училище бил ли си извършител или жертва на тормоз?

V. Международно развитие и ограничаване на бедността

Като получател на финансиране за развитието си след 90-те години, Социологическата програма е изградила капацитет и експертиза да бъде изпълнител на проекти за развитие в други държави. Предимствата на Центъра в тази област са създадени чрез успешното привличане на финансова подкрепа от много донори (Програмата за развитие на ООН, Световната банка, Американската агенция за международно развитие, Европейската комисия), като е предоставял висококачествени и основани на доказателства анализи и е управлявал национални и международни консорциуми.

Центърът за изследване на демокрацията е придобил сериозни компетенции в следните области:

- актуална експертиза в ключови области като управление, корупция, различни измерения на бедността, социално-икономическа уязвимост;

- регионална експертиза и партньорски мрежи в Западните Балкани, Кавказ и Средния Изток.

Опитът на Центъра с проекти, свързани с развитието, беше документиран в каталог, подчертаващ конкурентните предимства и експертизата във всички подразделения на групата.

Социологическата програма участва в Регионалната конференция за преглед на Женевската декларация за въоръженото насилие и развитието, която се състоя на 8-9 юли в Женева с фокус върху Югоизточна Европа, Кавказ и Централна Азия. Направена беше презентация, изследваща трансформационните модели от насилие към корупция в Югоизточна Европа и как те се отнасят към социално-икономическото развитие в региона.

* * *

Социологическата програма предоставя социологическа експертиза (най-вече от методологическо и аналитично естество) в разработването на изследователски методи и инструменти, съби-

рането и анализа на данни, приложението на специализирани изследователски техники и инструменти, както и оценяване на политики и оценки на въздействието.

Експерти от Социологическата програма взеха участие в множество правителствени, граждански и академични инициативи и форуми, между които:

- Директорът на Социологическата програма беше избран за държавен експерт в „Хоризонт 2020” – Неформална конфигурация за промени на социетално равнище 6: *„Европа в променящия се свят – включващи, иновативни и рефлексивни общества”*.
- Участие в Експертната работна група на Националната комисия за борба с трафика на хора.

Част втора

Администрация и управление

Институционално развитие

Центърът за изследване на демокрацията е регистриран в Централния регистър на Министерството на правосъдието като неправителствена организация в обществена полза. Този тип организации по закон имат допълнителни задължения във връзка с финансовата отчетност и представянето на годишни доклади за дейността.

През 2014 г. Центърът продължи да оптимизира вътрешно-административните си правила и процеси. След одити, проведени от Европейската комисия, започна преглед на системата за отчитане на отработеното време. След направени консултации с правни и финансови експерти бе въведен автоматизиран модул за отчитане на разходите. Поради необходимостта да се координират изискванията на различни финансиращи институции, както и на националното законодателство, през 2014 г. бе въведена нова система за плащания.

През 2014 г. в Центъра бяха заети общо 31 души, от които 26 души управленски и професионален персонал (в това число външни консултанти) и 5 души административен персонал.

Отчетността и прозрачността са ръководни принципи в работата на Центъра за изследване на демокрацията. Тези принципи произтичат от дейностите на Центъра и са свързани с критичния анализ на реформите в страната. Прилагането на тези принципи се осъществява чрез:

- ежегодно публикуване на одиторски отчет (от 1992 г.);
- извършване на одит на отделните проекти;

- публикуване на годишни отчети (от 1994 г.);
- редовно публикуване на информация за дейността на интернет сайта на Центъра;
- предоставяне на информация за изпълняваните проекти и резултатите от тях на средствата за масова информация;
- издаване на широк спектър от анализи и доклади.

Прилагането на добри управленски практики има решаващо значение за успеха на Центъра за изследване на демокрацията. През 2014 г. Центърът продължи усилията си да разнообрази източниците си на финансиране извън рамките на традиционните финансови инструменти на Европейския съюз за периода 2007 – 2014 г.: Седма рамкова програма, Европейският социален фонд, финансовите механизми в областите „Правосъдие“ и „Вътрешни работи“. Дейността на Центъра беше финансирана и със средства по оперативните програми на българското правителство, както и от Световната банка и Института „Отворено общество“. В допълнение към даренията по проекти, диверсификация се осъществява и чрез участието в търгове чрез консултантското звено „Проект 1“.

През 2014 г. Центърът се утвърди като търсен партньор и координатор на изследователски проекти с общоевропейска насоченост в областта на правото, сигурността и социалните политики. В сътрудничество с водещи европейски неправителствени организации и академични институции, Центърът се включи в общоевропейския дебат за оценка и формиране на

политики в областта на борбата срещу организираната престъпност, интеграцията на жертви на трафик и други

уязвими групи, общественото доверие в правосъдието, противодействието на компютърните престъпления.

Стажантска програма

Центърът за изследване на демокрацията предоставя възможности за стаж на изявени студенти от различни университети. По традиция от последните няколко години, през 2014 г. в Центъра стажуваха 52 младежи от 12 страни. Освен българските завършващи и завършили студенти, стажуващи в рамките на споразумение с МОН или кандидатствали за стажантска позиция по описаната на интернет страницата на организацията процедура, в Центъра работиха стажанти от Австрия, Франция, Германия, Индия, Италия, Русия, Испания, Швеция, Швейцария, Турция и САЩ.

Центърът разполага с ясна политика и стандарти за въвеждане в работата и наставничество на новопостъпилите стажанти. Стажът им в организацията често бива продължен под формата на трудова заетост на изследователски и експертни позиции в самия Център или в други институции, бива последван от прием в елитни университети или в схеми за допълнителна заетост и/или образование. Продължителността на стажа обикновено варира от един до шест месеца. Предварителният подбор се осъществява на два етапа. На стажантите се предоставя изчерпателна информация, която да улесни приспособяването им към особеностите на организацията или, за чуждестранните студенти, към средата

и условията на живот в България. Центърът използва стандартизирани модели и процедури за разработване на план за действие на всички наети стажанти. Те служат за ръководство на наставника на съответния стажант и съдържат съответните срокове и показатели за оценка на работата на стажанта, по които се определя дали стажът е бил успешен. По тях се прави първоначална оценка на силните страни и възможностите, които стажът предоставя както за студента, така и за организацията.

Полагат се усилия задачите, които се поставят на стажантите, да съответстват на професионалните им интереси и стремежи. Със своята двайсетгодишна история на развиваща се неправителствена организация с разнороден експертен опит, Центърът привлича талантиливи студенти от най-различни академични области. Всеки стажант получава възможност да напише кратък тематичен анализ (под наставничеството и с бележки от експертите на Центъра), свързан с областта, в която получава образование, и/или с бъдещите му професионални цели.

През 2014 г. програмите на Центъра активно ангажираха стажанти във всички свои ключови дейности, като събиране и анализ на публикуваната информация, събиране на данни, пре-

глед на литературата и отразяване на събития, организирани от Центъра. По този начин стажантите придобиваха практически умения и задълбочени познания в следните области:

- антикорупция, добро управление, енергийна сигурност, конкурентноспособност, неформална икономика и иновации;
- миграция, роми, трафик на хора, интеграция и социално включване на уязвими групи;
- финансиране на организирана престъпна дейност, специални разследвателни средства и гранична сигурност;
- защита на свидетели, предоставяне на услуги на уязвими групи, полицейско наблюдение и съхраняване на данни, мерки за борба с расизма и ксенофобията, превенция и противодействие на кибер престъпленията.

Стажантите участваха и в подготовката и провеждането на анкети, транскрибиране и обработка на събрани качествени данни и графично представяне на резултатите от количествени данни.

През годините Центърът за изследване на демокрацията развива капацитет за управление на големи международни проекти, които в някои случаи

се изпълняват във всички 28 държави-членки на ЕС, като за всяка от тях се публикуват национални доклади. Стажантите могат да прилагат разнородните си умения за изпълнението на задачи, свързани с подобни проекти. Често чуждестранни стажанти имат възможността да провеждат съответните изследвания в родината си или страната, в която живеят в момента. През 2014 г. всички стажанти участваха в изготвянето и подаването на документи за участие в проекти с европейско финансиране и тръжни процедури, подпомагайки цялостния процес от изготвяне на проектната документация до изпълнението на проекта, като по този начин трупаха ценен опит.

През 2014 г. изследователските екипи на отделните програми се обогатиха с гледните точки на множество стажанти, обучаващи се в различните образователни сфери. Стажантите, от своя страна, натрупаха познания в сферата на оценката на програми и политики, работиха съвместно с водещи изследователи, анализатори, разследващи журналисти и застъпнически лидери. Те имаха възможността да участват в събитията, организирани от отделните програми на Центъра, съобразно своите интереси, и да се запознаят с текущите изследователски проекти.

„Оживената работна атмосфера, шансът за работа с ерудирани ръководители и гъвкавите условия са само част от многобройните причини, поради които си струва да се стажува в Центъра за изследване на демокрацията. ... Чрез проучването, което ми бе възложено, относно правата на уязвимите групи в затворите, придобих по-добра представа за значимостта и сериозността на тази тема и научих много за начина на функциониране на европейското право. Усещах непрекъсната подкрепа и насърчение от страна на наставниците си, с които поддържах постоянна обратна връзка относно моята работа. Отивах с удоволствие в офиса, който споделях с други чуждестранни студенти към различни програми на Центъра. Това общуване създаваше условия за културен обмен и споделяне на интересни мисли и идеи. Така имах шанса да изпълнявам задълженията си професионално и в приятелско обкръжение и съм истински благодарен на страхотния екип за това преживяване. Благодаря ви!“

Паридхи Сингх, Индия, стажантка в Правната програма,
януари – февруари 2014

„Стажът ми в Центъра за изследване на демокрацията ми помогна в значителна степен да опозная региона на Централна и Източна Европа. Помогна ми и да развия аналитичните си умения, благодарение на работата ми по наболените проблеми в региона – енергийната сигурност и колективната отбрана на държавите – членки на НАТО. Ще запомня времето, прекарано в Центъра, както и отличните изследователи, с които имах удоволствието да работя.“

Уилям Лампинг, САЩ, стажант в Икономическата програма,
юни – август 2014

„За пръв път съм в България и стажът ми тук премина наистина чудесно. Стажувах в Социологическата програма на Центъра. За мен бе привилегия да работя сред младежи от всички краища на света и сред специалисти със забележителни експертни познания, в среда, която стимулира интелектуалното развитие. По време на стажа си имах възможност да размишлявам по проблемите на правата на човека и да задълбоча разбиранията си по темата, а това ще е от полза за бъдещата ми кариера. Стажът ми в Центъра за изследване на демокрацията беше идеално продължение на образованието ми в сферата на правата на човека и ми осигури солидна основа за бъдещата ми професия.“

Ана Сасу, Италия, стажантка в Социологическата програма,
юли – септември 2014

Дарения на книги и други публикации

През 2014 г. Центърът за изследване на демокрацията дари книги и образователни материали на следните институции: Асоциация на прокурорите в България, Бургаски свободен университет, Академия на Министерството на вътрешните работи, Национално бюро за правна по-

мощ, Национален институт на правосъдието, Национална агенция по приходите, Нов български университет, Икономическа библиотека Пловдив, Висш адвокатски съвет, Висш съдебен съвет, Университет за национално и световно стопанство.

Консултантските звена на Центъра: Витоша Рисърч и Проект 1

„Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД са 100 % собственост на Центъра и формират групата на Центъра за изследване на демокрацията. „Витоша рисърч“ ЕООД започва своята дейност като социологическа програма на Центъра и е обособено като отделно дружество през 2000 г. с цел подпомагане на дългосрочната финансова устойчивост на Центъра чрез навлизане на пазара на маркетинговите изследвания. Управител на дружеството е директорът по научната дейност на Центъра.

„Проект 1“ ЕООД е създадено след консултации с одиторската компания KPMG с цел участие на Центъра в консултантски проекти и конкурси на територията на България и на Европейския съюз и управление на инвестиционната дейност на Центъра. Управител на „Проект 1“ ЕООД е изпълнителният директор на Центъра

за изследване на демокрацията. Трите организации използват взаимно своите човешки, физически и финансови ресурси, за да реализират по-добре целите и мисията си като гарантират ясно разделение на стопанските от нестопанските дейности на групата.

През 2014 г. „Витоша рисърч“ осъществи 10 социални, икономически и маркетингови изследователски проекта. Във връзка с тях са проведени над 10 хил. лични, телефонни и онлайн интервюта сред граждани и стопански организации.

В рамките на ежегодния мониторинг на сивата икономика и корупцията, осъществяван от Центъра, „Витоша рисърч“ проведе национални представителни изследвания сред население и фирмите. Наред с маркетинговите проучвания, през 2014 г. „Витоша рисърч“ проведе изследвания в соци-

алната и икономическата сфера както за български, така и за международни институции:

- Галъп Европа – Световно изследване: България;
- Министерство на труда и социалната политика – Оценка на ефекта от активните политики на пазара на труда;
- Министерство на икономиката и енергетиката – Намаляване на административната тежест върху икономиката;
- Българска академия на науките – Младежите в България: преходът от образование към заетост.

„Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД са сред основателите на Българската асоциация за оценка на политиките (БАОП). Мисията на БАОП обхваща: утвърждаване на публични

политики като инструмент на доброто управление в България, развитие на капацитет за оценка на политиките и насърчаване на добрите практики за наблюдение на публичните политики на местно, регионално и национално равнище. През 2014 г. „Витоша рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД бяха домакини на два семинара и кръгла маса, организирани от БАОП.

„Проект 1“ ЕООД продължи работата по проектирането и изграждането на офис сграда на парцел на ул. „Александър Жендов“ № 3 (в съседство със сегашната сграда на Центъра). Сградата е проектирана да отговаря на стандартите на Българския съвет за устойчиво развитие. По този начин Центърът дава своя практически принос за осъществяване на политиката на енергийна ефективност и устойчиво социално-икономическо развитие.

Програмна и административна структура

Управителен съвет

Д-р Огнян Шентов, Председател на Управителния съвет
Владимир Йорданов, Изпълнителен директор
Д-р Александър Стоянов, Директор по научната дейност

Програмен съвет

Д-р Александър Стоянов, Директор по научната дейност
Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Д-р Моис Файон, Финансов директор
Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма

Икономическа програма

Руслан Стефанов, Директор, Икономическа програма
Тодор Ялъмов, Старши анализатор
Д-р Тодор Галев, Старши анализатор
Даниела Минева, Научен сътрудник
Мартин Владимиров, Анализатор
Надежда Ганчева, Анализатор
Пламен Шалъфов, Анализатор
Стефан Карабоев, Анализатор

Правна програма

Д-р Мария Йорданова, Директор, Правна програма
Димитър Марков, Старши анализатор и Директор на проект
Миряна Илчева, Научен сътрудник
Галина Сапунджиева, Сътрудник по програма
Мария Дойчинова, Сътрудник по програма

Социологическа програма

Д-р Андрей Нончев, Директор, Социологическа програма
Д-р Мила Манчева, Старши Анализатор
Славянка Иванова, Старши Анализатор
Камелия Димитрова, Научен сътрудник
Ива Александрова, Научен сътрудник
Светла Енчева, Анализатор
Гергана Кържилова, Сътрудник по програма

Програма Сигурност

Д-р Филип Гунев, Директор, Европейска програма
Ген. лейт.(о.р.) Чавдар Червенков, Главен експерт
Д-р Емил Ценков, Главен експерт
Тихомир Безлов, Старши анализатор

Д-р Атанас Русев, Експерт
Росица Джекова, Анализатор
Мария Карайотова, Анализатор
Антон Кожухаров, Анализатор
Йорданка Телкиянова, Младши изследовател

Администрация

Марияна Янкова, Административен секретар
Нели Господинова, Административен сътрудник
Милена Йорданова, Административен сътрудник
Димитър Стаменов, Системен администратор

Счетоводство

Лидия Милева, Финансов мениджър
Иван Пеков, Счетоводител

Технически сътрудници

Бойко Тасев

Част трета

Финансов отчет

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Център за изследване на демокрацията (Групата)

Консолидиран годишен финансов отчет

31 декември 2014 г.

Доклад на независимия одитор

До общото събрание
на Центъра за изследване на демокрацията

30 юли 2015 г.

Доклад върху консолидирания финансов отчет

Ние извършихме одит на приложения консолидиран финансов отчет на Център за изследване на демокрацията и неговите дъщерни дружества („Групата“), включващ консолидирания отчет за финансовото състояние към 31 декември 2014 година и консолидирания отчет за всеобхватния доход, консолидирания отчет за промените в собствения капитал, консолидирания отчет за паричните потоци за годината, завършваща на тази дата, както и обобщеното оповестяване на съществени счетоводни политики и другите пояснителни приложения.

Отговорност на ръководството за финансов отчет

Ръководството е отговорно за изготвянето и достоверното представяне на този финансов отчет, в съответствие с Международните стандарти за финансово отчитане, приети в Европейския съюз, и за такава система за вътрешен контрол, каквато ръководството определи като необходима за изготвянето на финансов отчет, който да не съдържа съществени отклонения, независимо дали те се дължат на измама или грешка.

Отговорност на одитора

Нашата отговорност се свежда до изразяване на одиторско мнение върху този консолидиран финансов отчет, основаващо се на извършения от нас одит. Нашият одит бе проведен в съответствие с професионалните изисквания на Международните одиторски стандарти. Тези стандарти налагат спазване на етичните изисквания, както и одитът да бъде планиран и проведен така, че ние да се убедим в разумна степен на сигурност доколко финансовият отчет не съдържа съществени неточности, отклонения и несъответствия.

Одитът включва изпълнението на процедури с цел получаване на одиторски доказателства относно сумите и оповестяванията, представени във финансовия отчет. Избраните процедури зависят от преценката на одитора, включително оценката на рисковете от съществени неточности, отклонения и несъответствия във финансовия отчет, независимо дали те се дължат на измама или на грешка. При извършването на тези оценки на риска одиторът взема под внимание системата за вътрешен контрол, свързана с изготвянето и достоверното представяне на финансовия отчет от страна на

предприятието, за да разработи одиторски процедури, които са подходящи при тези обстоятелства, но не с цел изразяване на мнение относно ефективността на системата за вътрешен контрол на предприятието. Одитът също така включва оценка на уместността на прилаганите счетоводни политики и разумността на приблизителните счетоводни оценки, направени от ръководството, както и оценка на цялостното представяне на финансовия отчет.

Считаме, че извършеният от нас одит предоставя достатъчна и подходяща база за изразеното от нас одиторско мнение.

Мнение

По наше мнение, консолидираният финансов отчет дава вярна и честна представа за финансовото състояние на Групата към 31 декември 2014 г., както и за нейните финансови резултати от дейността и за паричните потоци за годината, завършваща тогава, в съответствие с Международните стандарти за финансови отчети, приети в Европейския съюз.

0509 Стоян Донеv
Регистриран одитор

Стоян Донеv
Регистриран одитор

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Консолидиран отчет за финансовото състояние, 31 декември 2014 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	31 декември 2014 г.	31 декември 2013 г.
Активи			
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	5	2 184	2 118
Дълготрайни нематериални активи	6	461	17
Инвестиционни имоти	7	369	373
Активи по отсрочени данъци	16	-	-
Общо дълготрайни активи		3 014	2 508
Търговски и други вземания	8	617	525
Парични средства и парични еквиваленти	9	2 340	1 344
Разходи за бъдещи периоди		286	195
Общо краткотрайни активи		3 243	2 064
Общо активи		6 257	4 572
Собствен капитал		2 695	2 624
Пасиви			
Задължения по заеми	11	200	200
Отсрочени данъци		-	-
Общо дългосрочни пасиви		200	200
Търговски и други задължения	10	1 521	691
Финансирания за бъдещи периоди	12	1 841	1 042
Задължения за данък печалба	16	-	15
Общо краткосрочни пасиви		3 362	1 748
Общо пасиви		3 562	1 948
Общо собствен капитал и пасиви		6 257	4 572

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 28.07.2015 г.
 Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
 Изпълнителен директор
 28.07.2015 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
 Регистриран одитор
 30.07.2015 г.

Център за изследване на демокрацията (Груната)
Консолидиран отчет за всеобхватния доход, 31 декември 2014 г.

(Всички суми са в хил. лева)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2014 г.	31 декември 2013 г.
Приходи	13	2 376	2 516
Себестойност на продажбите	14	(2 273)	(2 450)
Брутна печалба		103	66
Други приходи от оперативна дейност		-	-
Административни разходи		-	-
Загуби от обезценка		-	-
Оперативна печалба		103	66
Финансови приходи		30	22
Финансови разходи		(50)	(27)
Нетни финансови (разходи)/приходи	15	(20)	(5)
Печалба преди данъци		83	61
Извънредни разходи		-	(11)
Разход за данък върху печалбата	16	(11)	-
Нетна печалба за периода		72	50
Друг всеобхватен доход		-	-
Общ годишен всеобхватен доход		72	50

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 28.07.2015 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
28.07.2015 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
30.07.2015 г.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Консолидиран отчет за промените в собствения капитал, 31 декември 2014 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	Неразпределена печалба
Салдо на 1 януари 2014 г.		2 624
Печалба за годината		72
Салдо към 31 декември 2014 г.		2 695
Салдо на 1 януари 2013 г.		2 499
Печалба за годината		50
Рекласификация		75
Салдо към 31 декември 2013 г.		2 624

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 28.07.2015 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
28.07.2015 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
30.07.2015 г.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2014 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2014 г.	31 декември 2013 г.
Парични потоци от оперативна дейност			
(Загуба)/Печалба преди данъци		87	50
Корекции за:			
Амортизации	5,6,7	33	24
Нетни начислени приходи от лихви		-	11
		<u>120</u>	<u>85</u>
Промени в оборотния капитал:			
(Увеличение)/Намаление на материални запаси		-	-
(Увеличение)/Намаление на търговски и други вземания и отсрочени разходи		(135)	192
Увеличение/(Намаление) на търговски и други задължения		<u>1 269</u>	<u>(125)</u>
Паричен поток от оперативна дейност		<u>1 254</u>	<u>152</u>
Получени лихви		-	-
Платен корпоративен данък		<u>(11)</u>	<u>(6)</u>
Нетни парични потоци от оперативна дейност		<u>1 243</u>	<u>146</u>
Парични потоци от инвестиционна дейност			
Покупка на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи		(188)	(32)
Приходи от продажба на машини, имоти и съоръжения		-	-
Нетни парични потоци от инвестиционната дейност		<u>(188)</u>	<u>(32)</u>

Център за изследване на демокрацията (Група)
Консолидиран отчет за паричните потоци, 31 декември 2014 г.

(Всички суми са в хил. лв.)	Прил.	За годината, приключваща на	
		31 декември 2014 г.	31 декември 2013 г.
Парични плащания за финансова дейност			
Платени главници, лихви и комисионни		(9)	-
Получени заеми		(42)	-
Нетни парични потоци от финансова дейност		(51)	-
Нетно (намаление)/увеличение на паричните средства и паричните еквиваленти		1 004	114
Парични средства и парични еквиваленти в началото на годината		1 336	1 230
Парични средства и парични еквиваленти в края на годината	8	2 340	1 344

Ръководството е одобрило този финансов отчет, публикуван на страници 3-29 на 28.07.2015 г. Финансовият отчет е подписан от името на Управителния съвет от:

Владимир Йорданов
Изпълнителен директор
28.07.2015 г.

Заверил съгласно одиторския доклад:

Стоян Донеv
Регистриран одитор
30.08.2015 г.

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

1. Резюме на дейността

Центърът за изследване на демокрацията („Организацията“ или Центъра) е организация с идеална цел, със седалище и адрес на управление в Република България. Консолидираният финансов отчет на Групата към 31 Декември 2014 обобщава резултатите на Центъра и неговите дъщерни дружества Витоша Рисърч ЕООД и Проект 1 ЕООД (наричани „Групата“).

Създаден в края на 1989 г., Центърът за изследване на демокрацията е интердисциплинарен институт, който работи за развитието на демократичните ценности и пазарната икономика. Центърът е независима организация, която подкрепя процеса на реформи в България чрез мобилизиране на гражданското общество и въздействие върху обществените политики.

Основните цели на Центъра са както следва:

- да осигури институционална среда за формиране на ефективни обществени политики за добро управление, спазване на основните права и свободи и активна роля на България в европейските интеграционни процеси;
- да инициира и подкрепя институционалните реформи в страната и Европейския съюз в областта на правосъдието и вътрешния ред;
- да осъществява мониторинг и оценява риска за функционирането на институциите и принципите на демокрацията и пазарната икономика.

Центърът за изследване на демокрацията притежава 100 % от капитала на своите дъщерни дружества „Витоша Рисърч“ ЕООД и „Проект 1“ ЕООД.

„Витоша Рисърч“ ЕООД, създадено през 2000 г., се специализира в проучване на широка гама от дейности; социална и икономическа политика; социални анализи и оценки; икономическо и политическо поведение; политически нагласи и ценностни системи; пазарни, медийни и потребителски проучвания; рекламни проучвания и други.

„Проект 1“ ЕООД е създадено през 2003. Неговият основен предмет на дейност е покупка, продажбата и отдаването под наем на недвижими имоти, управление на проекти и др.

Към 31 декември 2014 г. в Групата работят 31 служители.

Годишният финансов отчет на Групата е одобрен от Управителния съвет на 28.07.2015 г.

2. Счетоводна политика

По-долу е описана счетоводната политика, приложена при изготвянето на консолидирания финансов отчет. Тази политика е прилагана последователно през всички години, включени в отчета, освен ако не е упоменато друго.

2.1. База за изготвяне на годишния финансов отчет

Настоящият консолидиран финансов отчет е изготвен в съответствие с изискванията на Международните стандарти за финансови отчети („МСФО“) при спазване принципа на историческата цена.

Консолидираният финансов отчет включва отчетите на Центъра и неговите дъщерни дружества към 31 декември всяка година. Финансовите отчети на дъщерните дружества се изготвят за същия отчетен период като на дружеството-майка, използвайки последователни счетоводни политики. За целите на консолидацията финансовата информация на Групата е агрегирана на принципа ред по ред, сумирайки подобните елементи на активи, пасиви, приходи и разходи.

Всички вътрешно-групови сделки, разчети и нереализирани печалби, свързани със сделки между компании от групата, са елиминирани при консолидацията. Нереализираните загуби са също елиминирани, но са взети предвид като индикатор за обезценка на прехвърлените активи. Дъщерните дружества се консолидират напълно от датата на придобиване, представляваща датата, на която Групата получава контрол и продължават да се консолидират до датата, на която този контрол престане да съществува. Където е необходимо, счетоводната политика на дъщерните предприятия е променена в съответствие с възприетата от Групата политика.

Дъщерните предприятия са всички предприятия (включително предприятия със специално предназначение), в които Групата притежава повече от половина от акциите или дяловете с право на глас, и върху чиято дейност може да упражнява контрол. При определяне контрола на Групата върху други предприятия е взето предвид наличието и ефекта от потенциални права на глас, които се упражняват към настоящия момент или са в процес на прехвърляне.

При отчитане придобиването на дъщерни предприятия се използва метода на покупката. Стойността на придобиването се определя по справедливата стойност на придобитите активи, издадените капиталови инструменти, поетите пасиви към датата на придобиване.

Придобитите разграничими активи и поети пасиви и условни задължения се оценяват първоначално по справедлива стойност в деня на придобиването независимо от размера нанеконтролиращото участие. Положителна репутация има в случаите, когато стойността на придобиването е по-висока от справедливата цена на нетните активи на придобитото дъщерно дружество. Ако стойността на придобиването е по-ниска от справедливата стойност на нетните активи на придобитото дъщерно дружество, разликата се признава директно в отчета за доходите.

След първоначалното признаване, репутацията се оценява по цена на придобиване, намалена с натрупаните загуби от обезценка. За целите на теста за обезценка, от датата на придобиването репутацията се разпределя към всеки обект, създаващ парични потоци или група от обекти, създаващи парични потоци, които се очаква да получат икономическа изгода от синергията на комбинацията, независимо дали

други активи или пасиви на придобития бизнес са отнесени към тези обекти или групи от обекти.

Ако репутацията е разпределена към обект, създаващ парични потоци (група от обекти, създаващи парични потоци) и Групата продаде дейност в рамките на този обект, то репутацията, свързана с продавача дейност, се включва в балансовата стойност на дейността при определяне на печалбата или загубата от освобождаването от тази дейност. Репутацията, свързана с освобождаваната дейност се оценява въз основа на относителните стойности на тази дейност и на оставащите (запазените) дейности от обекта, генериращ парични потоци.

Операции с неконтролиращи участия

Неконтролиращите участия представляват дела от печалбата или загубата и нетните активи, които не се притежават от Групата и са представени отделно в отчета за доходите, а в консолидирания баланс са представени в собствения капитал, но отделно от собствения капитал на акционерите на компанията-майка. Придобитите неконтролиращи участия се отчитат като се използва метод, при който разликата между цената на придобиване и балансовата стойност на дела на придобитите нетни активи се признава като репутация.

Изготвянето на финансовите отчети в съответствие с МСФО изисква употребата на счетоводни приблизителни оценки. Също така изисква при прилагането на счетоводната политика на предприятието ръководството да използва собствени преценки (Бележка 4).

Нови стандарти и разяснения, приложени от Групата:

Нови и променени стандарти и разяснения, които са издадени, но все още не са задължителни за прилагане за финансови периоди, започващи на и след 1 януари 2013 г., не са приложени по-рано при изготвянето на този консолидиран финансов отчет. Ръководството не очаква тези промени да засегнат финансовия отчет на Групата, макар че те биха могли да засегнат счетоводното отчитане на операции и събития в бъдещи отчетни периоди.

2.2. Сделки в чуждестранна валута

2.2.1. Функционална валута и валута на представяне

Отделните елементи на финансовите отчети на Групата се оценяват във валутата на основната икономическа среда, в която Групата извършва дейността си („функционална валута“). Годишният финансов отчет е представен в български лева, която е функционална валута и е валута на представяне.

2.2.2. Сделки и салда

Сделките в чуждестранна валута се представят във функционална валута, като се прилага официалния курс на датата на сделката. Печалбите и загубите от промяна във

валутните курсове, възникнали в резултат на разплащания по сделки в чуждестранна валута, както и от преоценка по заключителен валутен курс на деноминирания в чуждестранна валута активи и пасиви се признават в отчета за доходите.

2.3. Имоти, машини и съоръжения

Имоти, машини, съоръжения и оборудване са представени по историческа стойност, която е намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка. Историческата цена включва всички разходи, които са пряко свързани с придобиването и въвеждането в експлоатация на активите.

Последващите разходи се прибавят към балансовата стойност на актива или се отчитат като отделен актив, само когато се очаква, че Групата ще получи бъдещи икономически изгоди свързани с употребата на този актив и когато отчетната му стойност може да бъде достоверно определена.

Амортизация се начислява на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите.

Земите и разходите за придобиване на дълготрайни активи не се амортизират. Използваните амортизационни норми, се основават на изчисления полезен живот както следва:

Сгради	100 години
Машини и съоръжения	3,33 години
Транспортни средства	6,67 години
Стопански инвентар	2 – 6,67 години

Активите се амортизират от месеца, следващ датата на придобиване, а за активите придобити по стопански начин – от месеца, когато активът е влязъл в експлоатация.

Когато балансовата стойност е по-висока от възстановимата стойност, дълготрайният материален актив се отчита по неговата възстановима стойност.

2.4. Нематериални активи

Нематериалните активи придобити от Групата се представят по цена на придобиване, намалена с натрупаната амортизация и загуби от обезценка.

Последващи разходи

Последващи разходи се капитализират в стойността на нематериалните дълготрайни активи само когато се увеличават бъдещите икономически изгоди, черпени от използването на актива. Всички други разходи се признават в отчета за доходите в момента на възникване.

Нематериалните активи са амортизирани на база на линейния метод върху оценения полезен живот на активите, освен ако те имат неограничен полезен живот.

2.5. Финансови активи

Групата класифицира своите финансови активи в следните категории: финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите; заеми и вземания; финансови активи, държани до падежа и финансови активи, на разположение за продажба. Класификацията се извършва според целта, за която са придобити финансовите активи. Ръководството определя класификацията на финансовите си активи в момента на покупката и преразглежда тази класификация в края на всеки отчетен период.

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност в отчета за доходите

Финансови активи, отчитани по справедлива стойност, в отчета за доходите са финансови активи държани за търгуване. Финансов актив се класифицира в тази категория, ако е придобит с цел да бъде продаден в краткосрочен план.

Активите в тази категория се класифицират като краткосрочни. За целите на този финансов отчет краткосрочни са активите с падеж до 12 месеца. Групата не притежава такива финансови активи към 31 декември 2014.

Заеми и вземания

Заеми и вземания са недеривативни финансови активи с фиксирани или определени плащания, които не се котират на активен пазар. Те са включени в краткосрочни активи, с изключение на тези с падеж повече от 12 месеца след датата на баланса, които се класифицират като дългосрочни. Заемите и вземанията се включват в категорията на търговски и други вземания, вземания от свързани лица и пари и парични еквиваленти в счетоводния баланс.

Заемите вземанията се водят по амортизирана стойност като се използва ефективен лихвен процент.

Финансови активи, държани до падежа

Финансовите активи, държани до падежа са инвестиции с фиксиран падеж, които ръководството на Групата възнамерява и има възможност да държи до падежа. Тези финансови активи се класифицират като дългосрочни, с изключение на тези, които са с падеж до 12 месеца след датата на баланса и които са признати като текущи през отчетния период. През годината Групата не притежава такива финансови активи.

Финансови активи, на разположение за продажба

Финансови активи на разположение за продажба са недеривативни активи, които или са предназначени за тази категория, или не са класифицирани в никоя друга категория. Те се включват в дългосрочните активи, освен ако ръководство има намерение да продаде инвестициите в период до 12 месеца от датата на баланса.

През годината Групата не притежава такива финансови активи.

На датата на баланса Групата оценява дали съществуват обективни доказателства, че финансов актив или група от финансови активи са обезценени. Тестването за обезценка на търговски вземания е описано в Бележка 2.7.

2.6. Материални запаси

Материалните запаси се посочват по по-ниската от цената на придобиване и нетната реализуема стойност. Разходът се определя по метода на "среднопретеглената стойност". Нетната реализуема стойност е равна на очакваната продажна цена при нормално протичане на дейността, намалена с пряко свързаните с продажбата разходи.

2.7. Търговски вземания

Търговските вземания се признават първоначално по справедлива цена, а впоследствие по амортизирана стойност, определена като се използва метода на ефективния лихвен процент и намалена с евентуална провизия за обезценка. Провизия за обезценка се прави в случай, че съществува обективно доказателство, че Групата няма да бъде в състояние да събере всички дължими суми, съгласно първоначалните условия по отношение на съответния разчет.

Значими финансови затруднения на задълженото лице, вероятност за банкрут или финансово реструктуриране или невъзможност за изплащане на дълга (при просрочие над 30 дни) се приемат като индикатор, че търговското вземане е обезценено. Сумата на провизията е равна на разликата между балансовата стойност на вземането и сегашната стойност на очакваните бъдещи парични потоци дисконтирани с първоначалният ефективен лихвен процент. Балансовата стойност на актива е намалена чрез използването на корективна сметка, а стойността на загубата се отразява в отчета за доходите към разходите за продажба и маркетинг. Когато търговско вземане е несъбираемо, то е отписано от корективната сметка на търговските вземания. Последващо възстановяване на стойността, която е отписана се отразява в намаление на разходите за продажба и маркетинг в отчета за доходите.

2.8. Парични средства и парични еквиваленти

Паричните средства и парични еквиваленти включват пари в брой, пари по банкови сметки, други високо ликвидни краткосрочни инвестиции с падеж до 3 месеца, както и банкови овърдрафти. В баланса овърдрафтите се включват като краткосрочно задължение в категорията на краткосрочните заеми.

2.9. Инвестиционни имоти

Инвестиционни имоти са имоти, държани по-скоро за получаване на приходи от наем или за увеличение на стойността им, или и за двете, но не с цел продажба в обичайната дейност, използване за производство или доставка на стоки и услуги или за административни цели. Инвестиционните имоти първоначално се оценяват по цена на

придобиване и при последваща оценка – по справедлива стойност, като промените се признават в печалби и загуби.

Цената на придобиване включва всички разходи, директно свързани с придобиването на инвестиционния имот. Стойността на инвестиционните имоти, придобити по стопански начин, включва направените разходи за материали, директно вложен труд, разходите пряко отнасящи се до привеждане на актива до състояние необходимо за неговата експлоатация и капитализирани разходи по заеми.

Когато употребата на инвестиционен имот се промени така, че той се рекласифицира в имоти, съоръжения и оборудване, неговата справедлива стойност към датата на рекласификацията става цена на придобиване за последващо отчитане.

2.10. Заеми

Заемите се признават първоначално по справедлива стойност, намалена с направените разходи по извършването на транзакцията. В последствие заемите се отчитат по амортизируема стойност; всяка разлика между плащанията (нетно от разходите по извършването на транзакциите) и амортизираната стойността на заема се признава в отчета за доходите през периода на заема, като се използва метода на ефективната лихва.

Заемите се класифицират като краткосрочни задължения, освен ако Групата има безусловно право да отсрочи уреждането на задължението за период най-малко 12 месеца след датата на счетоводния баланс.

2.11. Отсрочени данъци

Отсрочените данъци върху печалбата са определени изцяло, като се прилага балансовия метод, на база на временните разлики произлизащи между данъчните основи на активите и пасивите и техните балансови стойности. Отсрочените данъци се определят чрез прилагането на тези данъчни ставки и закони, които се очаква да бъдат приложени когато отсрочените данъчни активи се реализират или отсрочените данъчни пасиви се уредят.

Отсрочени данъчни активи се признават до размера, до който е вероятно да възникнат бъдещи данъчни печалби, така че временните разлики да бъдат използвани.

2.12. Доход на наетите лица при пенсиониране

Съгласно изискванията на Кодекса на труда при прекратяване на трудовото правоотношение, след като работникът или служителът е придобил право на пенсия за осигурителен стаж работодателят Групата е задължено да му изплати обезщетение, което варира между две и шест брутни месечни заплати към датата на прекратяване на трудовото правоотношение. Към 31 декември 2014 г. Групата не е отчела тези задължения.

2.13. Признаване на приходите

Приходите включват справедливата стойност на продадените услуги, нетно от данъци върху добавената стойност и предоставени отстъпки.

Групата признава приходи, когато сумата на прихода може да бъде надеждно определена и се очаква предприятието да получи бъдещи икономически изгоди съобразна критериите описани по-долу. Сумата на прихода не се приема за надеждно измерена, докато не се разрешат всички непредвидени обстоятелства свързани с продажбата. Групата основава своите преценки на историческия си опит, вземайки предвид вида на клиента, вида на сделката и особеностите на всяко споразумение.

Продажби на услуги

Услугите се извършват при условията на договори с фиксирана цена или цена определена на база изразходеното време и средства. Приходите от договори с цени определени според изразходеното време и извършените разходи се признава според договореното възнаграждение за отработените часове и съобразно извършените директни разходи. Приходите от договори с фиксирана цена за извършване на услуги също се признават според метода степен на завършеност. Според този метод приходът се признава според съотношението на извършената работа спрямо общите услуги които трябва да бъдат извършени.

При възникване на обстоятелства които могат да променят първоначалните оценки на приходите, разходи или степен на завършеност, то оценките се преглеждат. Тези прегледи могат да имат ефект в увеличение или намаление на очакваните приходи или разходи и се отразяват в приходите за периода когато тези обстоятелства станат известни на ръководството.

Приходи от грантове и финансираня

Грантове и финансираня от финансиращи организации се признават първоначално като отсрочен приход, ако съществува разумна степен на сигурност, че те ще бъдат получени и Групата ще може да изпълни условията, свързани с усвояването на финансирането.

Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с изпълнението на проекта се признават в отчета за доходите на систематична база в периода, в който се признават разходите за неговото изпълнение. Финансиранията, които покриват разходите на Групата, свързани с придобиване на активи се признават в отчета за доходите на систематична база през полезния живот на актива.

Приходи от лихви

Приходите от лихви се признават пропорционално на времето, като се използва метода на ефективната лихва. При обезценка на вземане, Групата намалява балансовата му стойност до възстановимата му стойност, която представлява очакваните бъдещи

парични потоци, дисконтирани на база на първоначалният ефективен лихвен процент присъщ на инструмента и впоследствие отчита сконтото като приходи от лихви. Приходите от лихви по обезценените заеми се признават на база първоначалният ефективен лихвен процент.

2.14. Разпределение на дивиденди

Групата не разпределя дивиденди.

3. Управление на финансовия риск

3.1. Влияние на глобалната финансова криза

Глобалната финансова криза има съществено влияние върху икономиката на страната, като финансовата ситуация в българския финансов и реален сектор се влоши значително от средата на 2008 г. През 2012 и 2013 г. икономиката на България започна бавно да се възстановява.

Бъдещото икономическо развитие на България зависи значително от икономическите, финансови и монетарни мерки, които правителството предприема, както и от данъчните, регулаторни и политически промени.

Ръководството не е в състояние да предвиди всички промени, които биха имали влияние върху сектора и по-широко върху икономиката, и които биха имали ефект върху бъдещото финансово състояние на Групата.

Българската икономиката е също така под прякото въздействие на колебанията на международната конюнктура. Ръководството не е в състояние да прецени пълноценно последствията върху финансовото състояние на Групата от евентуална последваща промяна на икономическата среда, в която дружеството работи. Ръководството вярва, че взема всички мерки за поддържане на стабилността и развитието на бизнеса на Групата в настоящата обстановка.

Влияние върху ликвидността

Глобална финансова криза продължава да има значително влияние върху Групата през 2013 г. Продължителността на кризата, както и забавеното възстановяване на индустриите и банковия сектор, може да доведат до намаление в оперативните парични потоци, възможността за получаване на нови заеми, увеличение на разходите и забавяне във времето или намаляване на планираните капиталови инвестиции.

Влияние върху клиентите/заемополучателите

Клиентите или заемополучателите на Групата може да бъдат повлияни от по-ниската ликвидност, която от своя страна би могла да окаже влияние върху тяхната способност да изплатят дълговете си. Влошените оперативни условия за клиентите (заемополуча-

телите) могат да повлияят и върху прогнозите за паричните потоци на ръководството и оценката на обезценката на финансовите и нефинансовите активи. Доколкото подобна информация е налична, ръководството е отразило актуализираните преценки за очакваните бъдещи парични потоци в своите оценки за обезценяване.

3.2. Фактори на финансовия риск

Осъществявайки дейността си, Групата е изложена на многообразни финансови рискове: пазарен риск (включващ валутен и ценови риск), лихвен, кредитен риск и ликвиден риск. Програмата на Групата за цялостно управление на риска има за цел да намали евентуалните неблагоприятни ефекти върху финансовите показатели на Групата.

3.2.1. Пазарен риск

а) Валутен риск

Ръководството на групата не допуска, че ще има промени в следващите 12 месеца и затова не са правени допълнителни анализи. Групата сключва договори за грантове и финансираня по проекти във евро. Ръководството на Групата счита, че свързаният с това валутен риск е минимален, тъй като курса на еврото към българския лев е фиксиран от БНБ.

б) Ценови риск

Ръководството на Групата следи ценовия риск в контекста на очакваните бъдещи приходи от оперативна дейност.

3.2.2. Лихвен риск

Тъй като Групата няма значителни лихвоносни активи, приходите и оперативните парични потоци са до голяма степен независими от промените на пазарните лихвени нива.

Групата разглежда лихвената си експозицията регулярно и взима под внимание съответния риск.

3.2.3. Кредитен риск

Кредитният риск произлиза от пари и парични еквиваленти и депозити в банки и други финансови институции.

3.2.4. Ликвиден риск

Предпазливото управление на ликвидния риск от страна на ръководството, осигурява на Групата възможност за поддържане на достатъчно парични средства.

Таблицата по-долу анализира финансовите пасиви на Групата в съответните падежни групи на базата на оставащия период от счетоводния баланс към падежната дата на договора. Оповестените в таблицата суми са договорните недисконтирани парични

*Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)*

потоци. Балансовите задължения в рамките на 12 месеца се равняват на преносните стойности, тъй като влиянието на дисконтирането е незначително.

Към 31 декември 2014 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	1 521	-	-	-
Към 31 декември 2013 г.	До 1 година	Между 1 и 2 години	Между 2 и 5 години	Над 5 години
Търговски и други задължения	691	-	-	-

4. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Приблизителните оценки и преценки са базирани на натрупан опит и други фактори, включително очаквания за бъдещи събития при наличните обстоятелства. Достоверността на приблизителните оценки и преценки се преразглежда редовно.

4.1. Значими счетоводни приблизителни оценки и преценки

Групата извършва приблизителни оценки и преценки за целите на счетоводното отчитане и оповестяване, които могат да се различават от фактическите резултати. Значимите счетоводни приблизителни оценки, при които има значителен риск от последваща съществена корекция на балансовите стойности на активите и пасивите, са описани по-долу:

Полезен живот на имоти, машини и съоръжения и нематериални активи

Представянето и оценката на имотите, машините и съоръжения и нематериални активи изисква ръководството, на база на счетоводни преценки, да направи предположения за техния полезен живот и остатъчна стойност. Ръководството оценява всяка година остатъчния полезен живот на активите.

Обезценка на вземания

Обезценката на вземания се прави съобразно очакванията на мениджмънта за събираемостта на вземанията. Към датата на изготвяне на отчетите, ръководството прави преглед на съществуващите вземания и преоценява тяхната събираемост.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

5. Имоти, машини и съоръжения

	Земя	Сгради	Ком- пютри	Транс- портни средства	Стопан- ски ин- вентар	Други активи	Разходи за при- добива- не	Общо
Отчетна стойност								
Към 1 януари 2013 г.	529	178	176	242	131	2	1 250	2 508
Придобити	-	-	25	-	7	-	-	32
Отписани	-	-	(35)	-	-	-	-	(35)
Други (рекласификация)	-	-	(1)	-	1	6	89	95
Към 31 декември 2013 г.	529	178	165	242	139	8	1 339	2 600
Придобити	-	-	25	-	7	-	-	32
Отписани	-	-	(35)	-	-	-	-	(35)
Други (рекласификация)	-	-	(1)	-	1	6	89	95
Към 31 декември 2014 г.	529	178	165	242	139	8	1 339	2 600
Амортизация								
Към 1 януари 2013	-	-	(165)	(195)	(106)	(4)	(28)	(498)
Разходи за амортизация	-	-	(8)	(7)	(3)	-	(1)	(19)
Отписана амортизация	-	-	35	-	-	-	-	-
Други (рекласификация)	-	-	-	-	-	-	-	35
Към 31 декември 2013 г.	-	-	(138)	(202)	(109)	(4)	(28)	(482)
Разходи за амортизация	-	-	-	-	-	-	-	-
Отписана амортизация	-	-	-	-	-	-	-	-
Към 31 декември 2014 г.	-	-	-	-	-	-	-	-
Балансова стойност								
Към 1 януари 2013 г.	529	178	11	47	25	(2)	1 222	2 010
Към 31 декември 2013 г.	529	178	27	40	30	4	1 310	2 118
Към 31 декември 2014 г.	-	-	-	-	-	-	-	-

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

6. Нематериални активи

	Софтуер	Други	Общо
Отчетна стойност			
Към 1 януари 2013 г.	96	23	119
Придобити/Отписани	-	-	-
Към 31 декември 2013 г.	96	23	119
Придобити/Отписани	2	444	446
Към 31 декември 2014 г.	98	467	565
Амортизация и обезценка			
Към 1 януари 2013 г.	(94)	(6)	(100)
Разходи за амортизация	-	(2)	(2)
Към 31 декември 2013 г.	(94)	(8)	(102)
Разходи за амортизация	-	(2)	(2)
Към 31 декември 2014 г.	(94)	(10)	(104)
Балансова стойност			
Към 1 януари 2013 г.	2	17	19
Към 31 декември 2013 г.	2	15	19
Към 31 декември 2014 г.	4	457	461

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

7. Инвестиционни имоти

	31.12.2014 г.	31.12.2013 г.
Към 1 януари		
Балансова стойност в началото на периода	373	345
Други (рекласификация)	-	32
	<u>373</u>	<u>377</u>
Разходи за амортизация	-	(4)
Балансова стойност в края на периода	<u><u>373</u></u>	<u><u>373</u></u>
Към 31 декември		
Отчетна стойност	508	428
Други (рекласификация)	-	80
	<u>508</u>	<u>508</u>
Натрупана амортизация	(139)	(135)
Балансова стойност	<u><u>369</u></u>	<u><u>373</u></u>

Инвестиционните имоти на Групата, представляват земи и сгради придобити в периода 2005 – 2006 година. Инвестиционните имоти се представят в баланса на Групата по историческа стойност, намалена с начислените амортизации и загуби от обезценка.

8. Търговски и други вземания

	Към 31 декември	
	2014 г.	2013 г.
Търговски вземания	177	463
Краткосрочни заеми	68	-
Търговски вземания, нетно	<u>245</u>	<u>463</u>
Надплатен корпоративен данък	19	23
Други	250	39
Възстановено ДДС	<u>103</u>	<u>-</u>
	<u><u>617</u></u>	<u><u>525</u></u>

Балансовата стойност на търговските и други вземания е близка до тяхната справедлива стойност.

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

9. Пари и парични еквиваленти

	Към 31 декември	
	2014 г.	2013 г.
Пари в брой	29	20
Парични средства по разплащателни сметки	2 311	1 324
	<u>2 340</u>	<u>1 344</u>

10. Търговски и други задължения

	Към 31 декември	
	2014 г.	2013 г.
Задължения към свързани лица (прил. 17)	175	444
Задължения към партньори и клиенти	1 315	159
Възнаграждения и социални осигуровки	31	41
Други	-	47
	<u>1 521</u>	<u>691</u>

11. Задължения по заеми

	Към 31 декември	
	2014 г.	2013 г.
Главница по заеми към свързани лица	200	200
Начислена лихва по заеми към свързани лица	-	-
	<u>200</u>	<u>200</u>

Сумите по задълженията по заеми по-горе представляват, заем отпуснат през 2009 г. от „ИР Комуникейшънс“ ЕООД към „Проект 1“ ЕООД. Съгласно договора за заем годишният лихвен процент възлиза на 3,5 %.

12. Финансиране за бъдещи периоди

	Към 31 декември	
	2014 г.	2013 г.
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: Изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	167	
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната престъпност	158	163
ЕК – Мониторинг на антикорупционните мерки в Европа: оценка на политики и измерване на корупцията	140	221
ЕК – Подобряване на работата на структурите за вътрешна сигурност в държавите – членки на ЕС	130	
ЕК – Оценка на интеграционните мерки за уязвимите мигрантски групи	129	156
Швейцарско правителство – Преодоляване институционалните дефицити в борбата с корупцията и организираната престъпност в България	89	
ЕК – Противодействие на новите форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността	87	197
Институт отворено общество (Будапеща) – Подобряване прозрачното управление на енергийната сигурност в България	75	
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	71	
ЕК – Нови престъпни посегателства и политики, основани на доверие	65	
ЕК – Повторно използване на конфискувано имущество за социални цели: към общи европейски стандарти	64	
ЕК – Увеличеното търсене на антикорупция и организираната престъпност	58	
ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество	39	46

Център за изследване на демокрацията (Група)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	Към 31 декември	
	2014 г.	2013 г.
ЕК – Гражданските организации като гарант за правата на уязвимите групи	34	
ЕК – Добро управление, икономически права в бившата югославска република Македония	29	
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа	29	46
ЕК – Участие на гражданското общество в изработването, осъществяването и оценката на антикорупционни политики	28	6
ЕК – Подобряване на защитата на правата на пострадали от престъпления: достъп до правна помощ	27	23
ЕК – Анализ с поглед напред към големите обществени предизвикателства и иновативните политики	25	4
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение онлайн на подрастващите. Обмяна на добри превантивни мерки в Европа – Фаза 2	18	10
ЕК – Защита на пространствени метаданни относно критичната подземна инфраструктура	18	21
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	-	32
ЕК – Алтернативни практики за управление на конфискувани имуществва, придобити от престъпна дейност	-	12
Други	355	105
Общо финансираня по проектни действия	1 836	1 042
Финансиране на дълготрайни активи	5	
Общо финансиране за бъдещи периоди	1 841	1 042

13. Приходи

	2014 г.	2013 г.
ЕК – Гражданското общество за добро управление и антикорупция в Югоизточна Европа: изграждане на капацитет за мониторинг, застъпничество и повишаване на осведомеността	145	129
ЕК – Финансиране на дейностите на организираната простъпност	138	142
ЕК – Оценка на мерките за интеграцията на уязвимите групи мигранти	124	8
ЕК – Мониторинг на антикорупционните мерки в Европа: оценка на политики и измерване на корупцията	115	194
ЕК – Преглед на антикорупционните политики. Глобални тенденции и европейски отговори на предизвикателствата на корупцията	113	100
ЕК – Нови престъпни посегателства и политики, основани на доверие	89	112
ЕК – Противодействие на новите форми на трафик на деца от ромски произход с участието на общността	89	54
Институт Отворено Общество (Будапеща) – Подобряване на прозрачното управление на енергийната сигурност в България	77	10
Швейцарско правителство – Преодоляване на институционалните дефицити в борбата с корупцията и организираната простъпност в България	72	
ЕК – Подобряване на работата на структурите за вътрешна сигурност в държавите – членки на ЕС	67	219
ЕК – Увеличеното търсене на антикорупция и организираната простъпност	62	
ЕК – Гражданските организации като гарант за правата на уязвимите групи	36	
ЕК – Участие на гражданското общество в изработването, осъществяването и оценката на антикорупционни политики	33	53
ЕК – Повторно използване на конфискувани имуществата за социални цели: към общи европейски стандарти	32	102
ЕК – Добро управление, икономически права и ограничаване на скритата икономика в бившата югославска република Македония	31	

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	2014 г.	2013 г.
ЕК – Създаване на платформа за по-ефективни социални изследвания в областта на ядрената енергетика в Централна и Източна Европа	30	7
ЕК – Анализ с поглед напред към големите обществени предизвикателства и иновативните политики	28	14
ЕК – Подобряване на защитата на правата на пострадалите от престъпления: достъп до правна помощ	23	16
ЕК – Защита на пространствени метаданни относно критичната подземна инфраструктура	21	20
ЕК – Оценка на опасността от агресивно поведение на подрастващите онлайн. Обмяна на добри превантивни мерки в Европа – Фаза 2	20	28
ЕК – Алтернативни практики за управление на конфискувани имуществва, придобити от престъпна дейност	12	6
ЕК – Подпомагане и реинтегриране на деца – жертви на трафик: насърчаване и оценка на добри практики в страните-източник и страните-дестинация	2	164
Институт Отворено Общество (Будапеща) – Добро управление и завладяване на гражданското общество		104
ЕК – Подобряване на прозрачното управление на енергийната сигурност в България – разработване на средства за мониторинг		101
ЕК – Специализирано обучение и насърчаване на изследванията по проблемите на престъпленията срещу околната среда и замърсяването на морските води в рамките на ЕС		87
OLAF – Обучителен семинар: Финансовите интереси на ЕС под заплаха: нови подходи за оценка на рисковете от злоупотреби с обществените поръчки и европейските фондове		45
ЕК – Портал за права, равенство и многообразие RED		40
ЕК – Ресоциализация на извършителите на престъпления в ЕС: укрепване на ролята на гражданското общество		28
Фондация „Фридрих Еберт“ – Корупция и антикорупция в България 2013		12

Център за изследване на демокрацията (Група)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

	2014 г.	2013 г.
Фондация „Фридрих Еберт“ – Индекс на скритата икономика 2013		12
Център за източноевропейски изследвания (Лондон) – Протестите в България и на Балканите през 2013 г.		2
ЕК – Въвеждане на индикатори за интегрирано управление на делата в наказателното правораздаване		1
Други проекти	76	49
Приходи от проекти	1 433	1 859
Приходи от услуги	943	653
Приходи от финансиране на дълготрайни активи		4
Общо приходи	2 376	2 516

14. Себестойност на продажбите

В себестойността на продажбите се включват:

	2014 г.	2013 г.
Разходи за материали и консумативи	14	417
Външни услуги	1 353	1 382
Амортизация	33	24
Заплати и социални осигуровки	557	403
Други разходи	316	224
	2 273	2 450

Център за изследване на демокрацията (Групата)
 Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
 (всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

15. Финансови разходи, нетно

	2014 г.	2013 г.
Приходи от лихви	10	13
	<u>10</u>	<u>13</u>
Разходи за лихви	-	(2)
Печалби/(загуби) от валутно-курсови разлики, нетно	(22)	(10)
Други финансови разходи	(8)	(6)
	<u>(30)</u>	<u>(18)</u>
Финансови разходи, нетно	<u>(20)</u>	<u>(5)</u>

16. Разходи за данъци

Основните компоненти на разхода за данъци върху дохода за годините, приключващи на 31 декември 2014 г. и 2013 г. са:

	2014 г.	2013 г.
Текущи данъци	11	-
Отсрочени данъци	-	-
Разходи за данъци	<u>11</u>	<u>-</u>

Изменението на отсрочените данъчни активи и пасиви за финансовите години, приключващи съответно на 31 декември 2014 г. и 31 декември 2013 г. са съответно:

	31 декември 2014 г.		31 декември 2013 г.		2014 г.	2013 г.
	Активи	Пасиви	Активи	Пасиви	нетно	нетно
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	-	-	8	-	-	8
Търговски задължения	-	-	4	-	-	4
Нетни отсрочени данъчни активи/(пасиви)	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>12</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>12</u>

Отсроченият данък за 2013 г. е изчислен на база приложимите за Групата данъчни ставки, които представляват законово определената ставка за 2013 г. корпоративен данък върху печалбата, който е в размер на 10 %.

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

Движение на отсрочени данъци през годината

	Баланс на 1 януари 2014 г.	Приход в отчета за доходите	Баланс 31 декември 2014 г.
Имоти, машини, съоръжения и оборудване	-	-	-
Търговски задължения	-	-	-
Нетни отсрочени данъчни активи/ (пасиви)	-	-	-

Данъчните власти могат да извършват проверки на финансовите отчети и документация за предходните пет години от настоящия данъчен период и да определят допълнителни глоби.

Няма осъществени проверки от органите на данъчната администрация.

Ръководството на Групата не разполага с информация, която би довела до значителни задължения в тази област.

17. Сделки със свързани лица

Групата е свързано лице с Фондация „Приложни изследвания и комуникации“ и дъщерните дружества на фондацията.

През годината са направени следните транзакции:

Свързано лице	Транзакции през годината	Януари – Декември		31 декември		31 декември	
		2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.	2014 г.	2013 г.
		Транзакции	Транзакции	Вземания	Вземания	Задължения	Задължения
АРК Консултинг ЕООД	Договор за консултантски услуги	10	11	-	-	150	150
Фондация ПИК	Договор за наем	45	45	-	-	-	-
		-	-	-	-	200	200
ИР Комуникейшънс		55	56	-	-	350	350

Център за изследване на демокрацията (Групата)
Приложения към консолидирания годишен финансов отчет, 31 декември 2014 г.
(всички суми са в хиляди български лева, освен ако не е посочено друго)

Сделки с директори и други ръководни лица

Групата също така има отношение на свързано лице с директори и служители с контролни функции. Общата сума на изплатените възнаграждения, хонорари и социални осигуровки включени в разходите за външни услуги са, както следва:

	2014 г.	2013 г.
Борд на Директорите	199	156

18. Събития след датата на баланса

Няма значими събития след датата на финансовите отчети на Групата, които да изискват специфично оповестяване.